

Tabor

BOG - NAROD - DOMOVINA

1987

EL FORTIN

5-6

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov. — TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič. — Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR iz the voice of the Confederation of the United Slovene Anticomunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 000.384

NAROČNINA: Argentina A 12.-; Južna Amerika 10 dolarjev; Evropa - Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno paketi). Letalska naročnina za vse države 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806 — CP 1686 Hurlingham — Buenos Aires — Argentina.

NAŠA NASLOVNA SLIKA:

Dravski most:

desno železniški most

levo novi most

Med obema tema mostovoma je bil stari most,
preko katerega smo šli maja 1945.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Mayo-Junio 1987

BUENOS AIRES

Maj-Junij 1987

El ministro y las masacres

Con este título ha publicado el historiador ruso —ciudadano británico— el conde Nikolai Tolstoy en inglés sus describiramientos y sus conclusiones respecto de las repatriaciones y sus consecuencias acaecidas en Carintia al finalizar la Segunda Guerra Mundial.

No podemos comentar todo el libro, pero nos referiremos a algunos párrafos que —según nuestra opinión— caracterizan aquellos tiempos. También hemos de recordar que las fuerzas armadas británicas, destacadas en el extremo sur de Austria, han repatriado —mentira, engaño y fuerza mediante— a decenas de miles de yugoslavos y cosacos, quienes han buscado refugio en dicha región y que en su mayoría han sido vilmente masacrados por los comunistas al ser devueltos. ¿Quién ha sido el responsable de tamaño crimen y de la repatriación? La respuesta la trata el mencionado libro y denuncia al ex primer ministro inglés Harold Macmillan —en aquel entonces consejero político con rango de ministro residente en el Estado Mayor de las fuerzas aliadas en el Mediterráneo— como el máximo culpable y de actuar aún en contra de las instrucciones recibidas.

El conde Tolstoy para caracterizar la actuación política británica cita las palabras de V. Merkulov, segundo en el rango luego de L. Beria en el ministerio de asuntos internos (léase NKVD) en la URSS: "Son un pueblo de traficantes. Venderían a sus mejores amigos, sin que se les mueva un solo pelo. Su política es la prostitución. Su ministerio de relaciones exteriores es un prostíbulo en el cual está sentado el ministro — el gran corruptor diplomático. Comercian con las vidas de otras naciones y con su propia conciencia."

Al final del libro está la cronología de lo sucedido. Por razones de espacio citaremos solamente lo que es de nuestro interés:

19 de febrero de 1945

El ministerio de relaciones exteriores notifica a H. Macmillan que no se deben repatriar los ciudadanos nosoviéticos en contra de su voluntad.

¡El acuerdo de Yalta regía solamente para los ciudadanos soviéticos!

12 de mayo de 1945

Los refugiados yugoslavos ya estaban en los campos de Vetrinj.

13 de mayo de 1945

H. Macmillan viaja secretamente a Celovec (Klagenfurt, Austria) para conversar con el general de división Keightley, comandante del 5to. cuerpo de ejército. Sobre esta visita no se encuentra documentación alguna pero en el parte diario se menciona su reunión con el comandante del 8o. cuerpo de ejército en Treviso gral. R. de Creery.

17 de mayo de 1945

El 5to. cuerpo de ejército —después de imjedir el cruce del río Drava a los Croatas y de presenciar la masacre de los mismos— emite las instrucciones según las cuales deben ser repatriados todos los yugoslavos lo más pronto posible.

19 de mayo de 1945

El coronel Ivanović solicita la devolución de los refugiados yugoslavos (el 11 de mayo ya los había solicitado el comisario político Hočevár).

23 de mayo de 1945

El 5to. cuerpo de ejército solicita permiso para entregar a todos los yugoslavos, mientras el consejero político americano informa a su gobierno que éstos se quedarían. El Estado Mayor permite la repatriación siempre y cuando no se hiciera uso de la fuerza.

24 de mayo de 1945

Se inicia la repatriación de los Serbios y de los Domobranci eslovenos.

31 de mayo de 1945

El mayor Barre (canadiense) interviene en favor de los civiles eslovenos y la orden de repatriarlos queda sin efecto (Mayor W. Johnson de AMGOT).

4 de junio de 1945

El mariscal de campo Alexander visita Vetrinj y detiene la repatriación forzada de los yugoslavos.

7 de junio de 1945

El mismo encomienda al oficial de enlace que investigue las repatriaciones de los yugoslavos y de los cosacos. Este, obviamente, nada descubre.

4 de agosto de 1945

El consejero político americano Kirk se entera de la repatriación de los yugoslavos, hecho contrario a la política de los Aliados.

Tone Brulc

THE MINISTER AND THE MASSACRES Minister in pokoli

„— — — zemlja pleše...“ Iz pisma dragograjskih kmetov občini, kjer se pritožujejo, da ne morejo orati zaradi nakopičenih trupel pod njo.

„— — — zemlja diha...“ Iz pritožbe kmetov ljubljanske okolice zaradi pitne vode, ki je niti živali niso marale piti, in človeških delov, ki so jih napolnili izviri.

Ta dva izraza bi lahko uporabil grof Nikolaj Tolstoj, ko je začel pisati svojo knjigo „The Minister and the Massacres“. H knjigi bi dodal samo nekaj opomb in popravkov in bi jo s tem predstavil slovenski publiki, ker je pisana v angleščini.

Predvsem je treba poudariti, da gre za zgodovinski material (Tolstoj je profesor zgodovine!), ki sega od prvih mesecev l. 1945 do junija istega leta, ko so jugoslovanske oblasti pripravile veselico morilcem kočevskih pokolov na Bledu; vendar avtor ne vztraja pri tem datumu, ker ni gotov. Sam pravi, da se lahko vzame tudi datum 4. avgusta, ko je ameriški politični svetovalec Alex Kirk izvedel, da so kljub priporočilom njegove vlade izročili Jugoslovane, bele Ruse in kozake rdečim morilcem. Obstaja pa še eno zgodovinsko in dokazano dejstvo, zakaj ne moremo 10. junija jemati kot mejnik: gorenjske domobrance, izročene 28. maja, so pobijali šele 12. junija; torej so utrujeni morilci dobili samo zameno, pobijanje pa je sledilo.

Vest človeštva ne miruje še po dvainštiridesetih letih in sedaj se dvigne glas tu, sedaj tam, ki zahteva, da se objavijo in razjasnijo dogodki iz tistih povojnih mesecev.

Pri branju knjige bo moral bralec upoštevati, da je Tolstoj angleški državljani in da vidi nekatere stvari drugače kot jih mi. Skozi vso knjigo se vleče kot rdeča nit želja, da bi ogradil, opravičil, zaščitil, opral feldmaršala Alexandra, ki je bil poveljnik zavezniških sil, vendar se mu to ne posreči. Človek dobi vtis, da je knjiga nastala prav zaradi radijskih in televizijskih intervjujev, ki sta jih imela angleški časnikar Ludovic Kennedy in nekdanji prvi minister Harold Macmillan, kjer je ta trdil, da je samo izpolnjeval ukaze feldmaršala Alexandra in je tako svojo lastno krivdo skušal zvaliti nanj. Alexander je bil mrtev, sedaj je mrtev tudi Macmillan, kakor drugi sokrivci zločinskega izročanja; ostane samo še

zloglasni poveljnik, sedaj „sir“ Charles Villiers, ki je poveljeval Sixth Force Section (Tolstoj ponekod uporablja ta izraz, ponekod Special Force Staff Section, prav tako kot uporablja za SOE, katerega del je bil ta oddelek, Special Operation Staff, Special Operations Executive, Special Force Execution in druge). To je bil oddelek, ki je bil ustanovljen prvi dan po vojni in o katerem nihče noče nič vedeti. Po Tolstoju je bil sestavljen iz šestih častnikov in dvajset vojakov, vendar se nam ta številka zdi prenizka, da bi mogla biti resnična. Če še Charles Villiers odnese skrivnost tega oddelka v grob, potem krivda za pokole pade kolektivno na angleški narod.

Knjiga (442 strani!) je razdeljena na dvanajst poglavij. K vsakemu poglavju so dodani uradni dokumenti, številke, datumi, citati iz spominov glavnih odgovornih, dokumenti iz emigracije, izjave prič, nemški in italijanski dokumenti in izjave, opis televizijskih intervjujev, mnenja vodilnih angleških častnikov in njihovih podrejenih, telegrami, dnevna poročila iz vojaških arhivov, pričevanja izročenih in rešenih, pričevanja pobeglih iz jame v Kočevju, Teharjih, odlomki iz angleških publikacij, izjave komunističnih funkcionarjev, skratka, Tolstoj je napravil velikansko delo vestnega zgodovinarja, čeprav je zadnje poglavje „Vprašanje vzroka za izročanje“, (A Question of Motive) pustil odprto.

Že sama zahvala tistim, ki so mu pri delu pomagali, obsega dve strani imen, kar nam da približno idejo o opravljenem delu.

Knjigi je dodan imenski seznam in kronološki pregled; manjkal bi še seznam dokumentov, ki so jih zločinci uničili, da zabrišejo sledi po pokolih. Kar je prišlo na znanje slovenski publiki čez študije Dušana Bibra, predsednika Društva slovenskih zgodovinarjev, so bili samo ostanki laži, prikrivanja resnice, zavijanja, kar je serviralo ljubljansko „Delo“ z lažnimi številkami in tendenčnimi komentarji. Biber, ki je te vire raziskoval, že ni več dobil dokumentov, ker so izginili preden je on svoje delo sploh začel.

Tudi kronološki pregled je za domobrance pomanjkljiv; v tem bi se lahko poslužil „Tabora“, ki je dosti bolj točen in pregleden. Ima pa to prednost, da pritegne bralca, ki od začetka nima namena prebrati vse knjige, da že iz pregleda spozna, kako je par morilcev v belih rokavicah izigralo, zapeljalo in prikrilo občemu mnenju množične umore tega stoletja.

„Minister in pokoli“ Tolstoja nam bo najbrž za vedno zaključil debato o vprašanju kolaboracije, političnih napak, uniforme, prisega, gen. Rupnika, mednarodnih pogodb, krivde za izročanje, ker smo bili obsojeni po majhni skupini zločincev in bi bili prav tako izročeni krvnikom, če ne bi prisegli, če bi imeli uniforme z Marsa ali pa domobranske.

Kdo je ta minister, ki ga Tolstoj dolži za pokole? Tudi Tolstoj skuša zvaliti krivdo in odgovornost za pokole na enega človeka ali pa vsaj na majhno skupino, ki je izvrševala njegova povelja. Zgrabi besedico „samo“ in iz tega je nastala cela zgodovinska knjiga. Ta „samo“ je ključna beseda

na RTV intervjujih zagovorniku feldmaršala Alexandra, da je „samo“ on dal ukaz za vračanje beguncev in da je minister Macmillan bil „samo“ izvrševalec tega ukaza.

Mesto političnega svetovalca pri generalnem štabu zavezniške vojske s statusom ministra rezidenta najdemo prvič v zgodovini pri zavezniški vojski. Za angleško vlado je bil to Harold Macmillan, za ameriško Alex Kirk. Ker je bilo to mesto novo, so bile nove tudi obveznosti ministra rezidenta in te niso bile točno določene. V primeru Kirka vidimo, da je obveščal sprotno svojo vlado po telegramih in da je skušal dobiti navodila od nje, medtem ko je Macmillanova naloga bila, da je vzdrževal osebne stike s prvim ministrom Churchillom, ga obveščal, sprejemal navodila brez vednosti vlade; torej je razlika bila precejšnja med obema političnima svetovalcema.

Razlika je bila tudi v tem, da je Macmillan izhajal od „zdolaj“, kar mu je povzročalo težak psihološki problem: slavohlepnost, častiželjnost, brezobzirnost, brezvestnost, laž, spreminjanje ukazov, njihovo zatajevanje, krutost, so bile samo posledice tega kompleksa. Kot vsi angleški diplomati, se je tudi on obnašal pokroviteljsko do Amerikancev: „Dobri ste, pridni, samo ne znate!“ On je — znal!

Za prisilno vračanje uporablja Tolstoj izrazje angleških častnikov, ki so sodelovali pri njem: Disgraceful epizode (nesrečni dogodek), dishonourable (nečastni), distasteful (neokusni, ogabni), sad affair (žalostna zadeva), strightforward lying (očitna laž), shame (sramota), meretricius argument (zvodniški dokaz), deception (zvijača), brutal operation (živalsko ravnanje), filthy task (umazano delo), unnatural task (protinaravno delo), treachery (izdajstvo), cruel and dishonourable plan (okrutni in nečasti načrt), lying and disregard of citizenship (laž in neupoštevanje državljanstva) itd. To so izrazi, ki so jih uporabljali Angleži, ko so govorili o predaji slovenskih domobrancev, Hrvatov, Srbov, Črnogorcev, kozakov in belih Rusov.

Tolstoj navaja besede Vsevoloda Merkulova, ki je bil prvi za Lavrentijem Berijo v sovjetski notranji politiki (beri NKVD), ki je angleško politiko dobro poznal. Govoril je gen. Krasnovu, ki so ga prav tako z zvijačo, izdajstvom in nasiljem prodali kakor domobrance: „Narod trgovcev so. Prodali bodo svoje najboljše prijatelje, ne da bi trenili z očmi. Njihova politika je prostitucija. Njihovo zunanje ministrstvo (Foreign Office) je javna hiša, v kateri sedi prvi minister — velika diplomatska zvodnica. Z življenji drugih narodov trgujejo in s svojo lastno vestjo.“ Kako globoka in uporabna lekcija za bodoče slovenske diplomate! Prav zaradi te knjige bomo morali Slovenci bolj realno gledati na mednarodno politiko.

V čem obstoji Macmillanova krivda in njegovih sodelavcev-zločincev?

Kot večina bralcev, sem tudi jaz začel na koncu knjige, pri kronološkem pregledu. Iz njega izvemo, da je 19. februarja 1945 angleško zunanje ministrstvo obvestilo Macmillana, da se ne sme vračati nesovjetskih

državljanov proti njihovi volji Jaltska pogodba je veljala samo za sovjetske državljane! Kdor še po tolikih letih v zvezi z vračanjem zavestno laže, kaže nepoznanje pogodbe in z obema stvarima preprečuje resno raziskavo!

Zavezniški glavni štab je povelje poslal osmi armadi in petemu armadnemu zboru, ki je imel zasedeno južno Koroško, da pripravi taborišča za nje (za nesovjetske begunce).

12. maja so bili begunci iz Jugoslavije že zbrani na Vetrinjskem polju.
13. maja Macmillan skrivaj odpotuje v Celovec, da se pogovori z divizijskim generalom Keightleyem, poveljnikom 5. armadnega zbora, in o obisku ni nobene dokumentacije, medtem ko dnevno poročilo govori o njegovem sestanku s poveljnikom osmega armadnega zbora Richardom de Creeryem v Trevisu.
17. maja, ko so že onemogočili prehod Drave Hrvatom in bili priče pokola hrvaške vojske, dá peti Armadni zbor navodilo, da morajo biti izročeni vsi Jugoslovani — kar najhitreje.
19. maja zahteva jugoslovanske begunce polk. Ivanović (11. maja jih je že zahteval politkomisar Hočevár).
23. maja prosi peti armadni zbor dovoljenje za izročitev vseh Jugoslovancev, medtem ko ameriški politični svetovalec Kirk poroča svoji vladi, da bodo ti ostali. Zavezniški glavni štab dovoli vračanje, če ni zvezano s prisilo.
24. maja se začne vračanje Srbov in domobrancev.
31. maja major Barre (Kanadčan) intervenira za slovenske civiliste in je ukaz za vračanje preklican (major William Johnson iz AMGOT-a).
4. junija obišče Vetrinj feldmaršal Alexander in ustavi vračanje Jugoslovancev.
7. junija pošlje isti zveznega častnika, ki naj prouči vračanje Jugoslovancev in kozakov in ta seveda ne odkrije ničesar.
4. avgusta zve Kirk, ameriški politični svetovalec, da so bili izročeni Jugoslovani proti zavezniški politiki.

To so datumi iz kronološkega pregleda, ki zadevajo domobrance kot druge Jugoslovane; druge ki zadevajo bele Ruse in kozake, sem izpustil. Večina teh ljudi je bila pobitih in Angleži so za to vedeli že od pliberških pokolov, da ostale čaka isto, ker so na lastne oči opazovali pobijanje.

Številke predanih navaja Tolstoj iz različnih virov in zato nujno morajo biti različne, vendar pokaže — kar je glavno — na laži iz uradnih dokumentov: Iz 20.000 Hrvatov so napravili komaj 900, ki so bili predani iz Koroške, iz 58.000 belih Rusov in kozakov navajajo uradni dokumenti 30.

Za domobrance daje enkrat število 21.000 (najbrž je vštél tudi civilne begunce), drugič 11.000, tretjič 10.170, potem samo 8.000. Biber piše o nekaj tisočih, Kocbek da številko 6.900, za Ivana Mačka je bila samo pe-

ščica izdajalcev, ki so bili sojeni in likvidirani. Če vzamemo angleški spisec vrnjenih domobrancev in ga primerjamo s številkami emigracije, katerim je treba dodati še Zaščito okraja Novo mesto, vrnjene civiliste in pobite ranjence v Brezarjevem breznu, bi prišli do 11.500—12.000 pobitih.

Morda se je kdo vprašal, zakaj so pobijali na Štajerskem (Celje, Težurje, Velenje) in v Kočevskem Rogu — na dveh mestih? Preprosto zato, ker ubijalci niso mogli pobijati na enem mestu dovolj hitro. Iz partizanskih virov vemo (Zavادلav, šef OZNE za mariborsko okrožje), da je bilo tam pobitih 5—6 tisoč domobrancev in civilistov, ki so jih vozili na klanje čez Dravograd.

Načini pobijanja so bili povsod enaki, kar bi kazalo na skrbno pripravljeno organizacijo. Nakladanje na vlake, pečateni vagoni, varnostni obroči, telefonska žica, način vezanja, način pobijanja in klanja, tajnost, skrb da ne bi kdo ušel, pogozdena morišča in jame; vse to priča, da so bili pokoli delo strokovnjakov.

Novo v knjigi je samo, da so imeli Angleži na Jesenicah in v Dravogradu svoje ljudi iz SOE (Special Operation Executive — Oddelek za posebne naloge), ki so opazovali pobijanja (če jih niso tudi sami vodili). Special Force Execution, Special Operation Staff, Sixth Force Staff je samo nekaj imen za ta oddelek morilcev. „Sir“ Charles Villiers, ki še živi, trdovratno trdi, da pri izročanju belih Rusov, kozakov in Jugoslovancev ni imel nič opraviti, kar je javna laž, ki jo Tolstoj dokaže s pomočjo Log-Booka*, ki ga je vodil kapitan Nigel Nicholson. Prav zapisi iz Log-Booka sovpadajo s pričevanjem partizanskega poročnika in strojevodja Brani-slava Todorovića. Moštvo za ta oddelek je bilo nabrano iz škotskih in welških zločincev.

Predaja je bila tako tajna, da niti angleški vojaški poveljniki niso vedeli, da dvajsetorica zločincev predaja domobrnce v klavnico.

Tolstoj nas popelje od Macmillana h Keightleju, poveljniku 5. armadnega zbora, staremu pijancu in nezmožnemu vojaku in njegovemu načelniku štaba generalu Toby Lowu, prijatelju in sošolcu Macmillana, generalu Arbuthnotu, poveljniku 78. infanterijske divizije, ki se je trikrat uprl „oral and verbal orders“ (ustnim poveljem), do poveljnika 6. oklopne divizije Horatiusa Murraya, ki se je odločno uprl in ni hotel izročiti nikogar. Škoda, da ni bolje obdelal majorja Charlesa Villiersa, Titovega osebnega prijatelja, izpolnjevalca njegovih želja, ko ga je že zalotil na laži.

Zakaj?

Tolstoj v zadnjem poglavju „A Question of Motive“ (Zakaj?) skuša razložiti, kako in zakaj je do predaje prišlo, kateri so bili možni vzroki zanj. V iskanju vzrokov navaja:

- 1) Ruse in Jugoslovane so izročili, da bi partizani očistili Koroško in se umaknili na staro jugoslovansko mejo. Pri tem pa že sam navaja, da to ni bil vzrok za sleparsko predajo, ker tistih nekaj tisoč partizanov

* vojni dnevnik — op. ured.

iz tretjega in četrtega jugoslovanskega armadnega zbora, ki naj bi bili grožnja za novo vojno, imenuje rag-tag army (vojsko capinov), hired assassins (najeti morilci), banditti (razbojniki), complete raffle (popolne propalice), marauders (tatove), lawless (lopove).

Lažne številke, ki jih navaja za partizane Macmillan — 80.000, 100.000 in 120.000 ter celo 180.000, so bile namenjene mednarodni publiki, prav tako je namerna laž, da je samo del Osme armade (5. korpus) pod poveljstvom generala Keightleya stal nasproti tem silam. Zavezniki so razpolagali s 429.000 vojaki, aviacijo, težkim topništvom in oklepniimi oddelki, poklicali pa bi v sili lahko še na pomoč sredozemsko brodoge, oklepno divizijo generala Pattona in aviacijo generala Arnolda. Zavajanje mnenja!

- 2) Peti korpus ni mogel prehraniti tolike količine ljudi.

Le kaj smo dobili od Angležev? Osebo vem, da sem dobil deset prepečencev, žlico sladkorja in žlico kave od 24. do 30. maja; in tudi drugi, ki so bili že prej v Vetrinju, niso dobili več, čeprav so bili tam že od 12. maja, prav tako civilisti. Nisem jih še vrnil britanskemu imperiju, ker v Buenos Airesu nima poslaništva.

Da bi ta izgovor bolj učinkoval, napravi Macmillan iz hrvaške vojske in civilistov kar 1.500.000 ljudi, prav tako število nemških in drugih narodnosti napihne v milijone.

- 3) Predaja belih Rusov (ki pa niso bili sovjetski državljani, na katere se je nanašala Jaltska pogodba!) in Jugoslovancev naj bi omogočila, da bi Sovjeti vrnili angleške vojne ujetnike, ki so jim padli v roke od Nemcev. Tudi za to moramo reči, da je samo pesek v oči bodočemu zgodovinarju, ker Angleži do 20. junija niso dobili nobenega vojnega ujetnika.

- 4) Dokazovanje, da so Angleži morali vrniti bele Ruse, kozake in Jugoslovane zaradi Jaltske pogodbe, je smešno, ker je v njej šlo samo za sovjetske državljane. Nekateri so to že takrat opazili. General Arbutnot se je sarkastično norčeval iz starega pijanca generala Keightleya: „...in glejte starega Keightleya, kako hodi po trgu in govori o Jaltski pogodbi, ne da bi vedel, kaj sploh pomeni!“ Zarota je obstajala prav v tem, da so Jaltsko pogodbo uporabili tudi za nesovjetske državljane. Sklicevanje na Haaško konvencijo je nesmiselno, ker ta obsega po ruskem diplomatskem slovarju samo „pravila vodenja vojni.“ Kar se pa Ženevske konvencije tiče, pravi izrecno da, če vojne ujetnike čaka maščevanje, trpinčenje ali smrt, se vojnih ujetnikov ne sme vračati.

Kar se tiče kolektivne kazni za dejanja zagrešena v vojni, je pravni nesmisel, kar pa zadeva kriterij nürnberškega sodišča vojnih zločinov, ki pravi, da se ne sme izvrševati povelj, ki so očitno nečloveška, pa pa še ni bil sprejet v mednarodni skupnosti in ni imel precedensa. Če bi isti kriterij aplicirali na angleški Peti korpus, bi se malo Angležev moglo izogniti smrtni kazni. Npr. Angleži, ki so pognali v

gotovo smrt zadnji transport 31. maja ali tisti, ki so streljali ranjence v zabavo (prièrevanje Are Deljanič).

K vsem vzrokom zvijačnega vračanja — bistvo knjige je prav v teh, da so morilec v belih rokavicah z lažjo, zvijačo in nasiljem vrnili domobrance — bi lahko dodali še:

- 5) Morilci v belih rokavicah so dobili plačane usluge za predajo. Tako je po vojni Louis Adamič dobil 50.000 dolarjev za svojo propagando, ki so jih našli šele pred nekaj leti, general Ravnik je dobil samo 20.000 dolarjev za predajo italijanske divizije „Aqui“ (jih je vrnil!), tudi Maclean Fitzroyjeva „Titova farma“ je bila plačana po Titu. Primerov bi lahko še našli.
- 6) Zabiti klin sovražstva med jugoslovanske narode — naj se pobijajo med seboj! Angleška diplomacija je bila vedno na dolg rok in ne bi bilo prvič, da bi se poslužila te metode. Že od leta 1945 trdijo Hrvati, da so jih pobijali takrat srbski četniki.
- 7) NKVD-KGB je vedel za kakšno nečastno, osebno dejanje Macmillana in ga je izsiljeval po svojih agentih — račun pa so morali plačati nedolžni. To je bila in je še čisto navadna metoda v uporabi KGB kot jugoslovanske OZN-e in dodaj UDB-e. Lahko da je šlo tudi za obljubo pomoči pri prihodnjih volitvah, saj vemo, da je bila konservativna stranka premagana po laburistični in da je Macmillan prišel na površje kot prvi minister l. 1958. To domnevo potrjujejo tudi primeri drugih Macmillanovih sodelavcev, ki so dosegli visoka mesta.
- 8) Na seznamu oseb, ki jih je zahtevalo odposlanstvo maršala Tolbuhina 11. in 12. maja od generala Keightleya, in potem od generala Tryon-Wilsona pri Voitsbergu, sta bila oba Krasnova (ataman in general major), general Andrej Škuro, sultan Keleč Hireja, ki, čeprav niso bili sovjetski državljani, so bili vseeno izročeni KGB. Že prej so veljali za največje antisemite po sovjetski propagandi in upravičeno se lahko vprašamo, če niso imeli pri tem prste vmes tudi Judje in njihova centrala; posebno, če vzamemo v poštev judovski izvor Macmillana in Toby Lawa.

Zadnje štiri točke so moje in zanje ne odgovarja Tolstoj, veljavo pa imajo isto kot njegove.

Poglejmo, kako so končali udeleženci izdaje in predaje:

Minister rezident Harold Macmillan je postal prvi minister britanskega imperija z naslovom „lord Stocton“.

Brigadni general Geoffrey Musson je postal general „Sir“ Musson.

General Toby Law je postal „lord Aldington“, tajnik konservativne stranke in obrambni minister.

General Charles Keightley je postal „sir“.

Feldmaršal Alexander je dosegel naslov „earl“.

Major Charles Villiers je postal „sir“.

K tem naslovom moramo dodati še lord, right, honourable, very honourable, most honourable (zelo spoštovati najbolj spoštovati itd.).

Sovjetske nagrade morilcem niso bile tako blesteče:

Maršal Tolbuhin, ki je poveljeval 3. ukrajinskemu korpusu, je končal na nepomembnem mestu v Odesi.

Lavrentij Berija, šef NKVD, je bil ustreljen.

Vsevolod Merkulov, prvi za Berijo, je bil ustreljen.

Maršal Georgij Žukov odstranjen od poveljstva, ker se je slikal na belem konju pred Reichstagom.

Za jugoslovanske morilce domobrancev pravi Tolstoj, da jih je bilo malo število (60—80 iz Enajste dalmatinske brigade). Eden izmed komisarjev — oklepni oddelek — je bil politkomisar Franc Hočevar, ki je že 11. maja zahteval izročitev domobrancev. Morilci so dobili enomesečni dopust z ženskami in vsem razkošjem, odlikovanja, ure, nato pa so bili poslani v svoje enote. V veliki večini so dobili potem „ta be'lo“-živčni zlom in so se zaradi tega vdali drogam.

Razen „Matije“-Ivana Mačka, ki je bil poveljnik VDV za severno mejo, se ni nihče izrazil o morilcih. Po njegovem je bil Tito sam, ki je dal povelje — ustmeno seveda — (verbal, oral orders!), da se vse, razen mlajših od sedemnajst let, pobije.

Dosmrtno predsedništvo, maršalska čast, jahta, lastni otok, vse razkošje, kar si ga more kdo misliti — potem pa skesana smrt, je bila usoda jugoslovanskega velikega morilca — nekdanjega avstrijskega kaprala!

Manjka še ena stvar, ki ni bila zadostno poudarjena v emigraciji in njenih publikacijah — način pobijanja! Vrnjene, izdane Jugoslovane, posebej še domobrance, so pobijali s tako skrivnostjo in previdnostjo, da se dolgo časa ni vedelo, kam so izginili. Še danes se dobe naivneži, ki čakajo, da bo partija odprla svoje arhive in povedala, zakaj je bil kdo sojen.

Če njihovo smrt primerjamo s smrtjo Hrvatov, potem ko so nastopili svoje „mrtvaške marše“, trajajoče mesece, preden so jih pobili javno in s pomočjo civilistov, spoznamo, da je šlo za preračunan načrt do podrobnosti: pobiti skrivaj vse vrnjene iz Vetrinja in pobiti javno vse, ki so se predali v dobri veri, da se predajajo Angležem pri Pliberku. V drugem primeru gre za azijski način pobijanja, „krugovajo poruko“, kjer morajo biti udeleženi vsi, da se jih na tak način priveže h kolektivni odgovornosti.

V knjigi nekatere motijo že sedaj kvalifikacije npr. o generalu Krenjerju: ...was remarkable man only for extreme ineptitude and cowardice (...da je bil mož, ki se je odlikoval samo po svoji nezmožnosti in strahopetnosti), vendar je za razumevanje dogodkov tudi to potrebno, velja pa še bolj, ker je bila sodba izrečena po angleškem zgodovinarju, ki tudi svojim državljanom ni prizanašal.

Še eno pregreho je zagrešil Tolstoj za slovenskega bralca. Na straneh 314-315 vidimo sliko Macmillana, ko prihaja 25. maja 1945 iz Vatikana s papeške avdience, kjer je imel dolg in precej razburljiv pogovor s papežem Pijem XII. (...a long and rather moving talk). Bil je to datum predaje prvega transporta v klavnico iz Vetrinja!!!

Če vzamemo škofa dr. Gregorija Rožmana odklonilno stališče, da bi se še kdaj vrnil po svojem obisku v Vatikan, lahko s precejšnjo gotovostjo sklepamo, o čem sta papež in Macmillan govorila.

Ker je to in bo še tabuizirana tema doma in v emigraciji, na katero bodo planili kot lačen pes na kost, bi kljub temu k njej samo nekaj dodal. Posamezniki v Vetrinju so vedeli s precejšnjo gotovostjo za izročanje, vendar je uradno zadnji — novomeški polk — izvedel šele ob štirih popoldne 30. maja, da domobranci vozijo v domovino. Ker sem bil ordenanc pri polk. Emilu Cofu ta dan, sem imel priliko, da sem na lastna ušesa slišal, kako je zbranim častnikom poročal, da je vse končano, da domobranci izročajo, da naj vojakom povedo, naj se preoblečejo, razidejo, razkrope. Ob desetih ponoči tega dne smo se odpravili Tone Kastelic, Janko Pust in jaz (16, 15, 17 let) in ob treh zjutraj 31. maja smo zaustavili skupino Viktorja in Boža Berlota (45 mož), v kateri je bil primorski duhovnik (Edi?) Žerjav, ki je vsaj del te skupine rešil. Od kod je izvedel za izročanje, kako je prišel na Koroško, ne vem. Vrnil se je s kolesom čez Kanalsko dolino, ki so jo imeli še sredi junija zasedeno partizani, le v večjih krajih so bili Angleži. Nas so zgrabili v Ukvah, vendar smo jim ušli. Od skupine nas je prišlo le 14 v Udine in 16. junija v Monigo, kjer bi nas kmalu doletela usoda Vlade Ljotiča. Slovenska emigracija je bila tu še tako zaljubljena v Angleže, da je Milana Prešerna premlatila, ker ji je povedal za predajo. Ne mislim tukaj dolžiti Vatikanu, vere pa tudi ne bo izgubil nihče zaradi tega zapisa, le sovpadanja so tako velika, da se ne morem rešiti vtisa, da je Vatikan izvedel za predajo domobrancev isti dan, ko se je ta začela izvrševati. Je storil svojo dolžnost, ki jo je imel do slovenskih vernikov, ali pa se jim je odpovedal in jih prepustil smrti? —

Čeprav Tolstoju ni uspelo ubraniti maršala Alxandra, da ni vedel za izročanje, je pa vendar storil velik korak do resnice in s tem napravil veliko delo za slovenski nadod. V začetku tega stoletja se je dr. Mitja Vošnjak odpravil na Jasno poljano k dedu Nikolaja Tolstoja. Naš narod je bil tudi takrat v stiski in Vošnjak je vprašal Leva Nikolajeviča, kaj naj storimo v takratni stiski, da bomo Slovenci preživeli. Odgovor ruskega misleca je bil, da naj se borimo za pravico in resnico. Po več kot osemdesetih letih nam je vnuk Leva Nikolajeviča Tolstoja s knjigo „Minister in pokoli“ povedal skoraj isto, čeprav na drug način. Resnica nas bo odrešila tako nas tukaj, kot one v domovini, in Tolstojeva knjiga je samo kratek izsek iz najstrašnejše dobe našega naroda. Naj bi služila v pouk mladini, ki išče resnico iz tistih dni, drugim narodom pa naj bi pokzala, kdo smo Slovenci in kaj so z nami počenjali.

Ker je ena izmed bistvenih nalog „Tabor“ ohraniti in do skrajnih meja sveta razširiti pravično slavo naših padlih prvoborcev za svobodo in dostojanstvo človeka, je majhen del naše hvaležnosti njim tudi v tem, da redno poravnate naročnino in darujete v naš tiskovni sklad!

JANEZ PAVEL II. V ARGENTINI

V prvi polovici aprila t. l. nas je po petih letih zopet obiskal Janez Pavel II., tokrat ne zapletene v vojno kot ob njegovem prvem obisku leta 1982, a dežela, v kateri živimo, še ni našla poti k notranji pomiritvi, kakor tudi ne izhoda iz težke gospodarske krize, ki jo tlači k tlom.

Prisotnost Janeza Pavla II. je odjeknila zelo pozitivno med širokimi množicami, katere so ga vsepovsod navdušeno spremljale in pozdravljale na njegovi pastoralni poti tako v glavnem mestu Buenos Airesu kot v ostalih v notranjosti prostrane dežele, katere krščanske korenine segajo tja daleč v šestnajsto stoletje.

Nemogoče je opisati številna srečanja, ki jih je imel Janez Pavel II. z ljudmi vseh slojev, kot npr. z delavci, podjetniki, mladino, kulturniki itd. Na osrednjem živilskem trgu je Janez Pavel II. zbranim delavcem govoril o pomenu dela, ki ga tile opravljajo dnevno. Prikazal ga jim je združenega z duhovnostjo in solidarnostjo, ki sta v nasprotju razrednega boja, ki ga je uzakonil duhovni oče socializma Karl Marx v 19. stoletju v dobi industrijske revolucije na zahodu.

Nadvse velikega pomena pa je bilo papeževo srečanje z argentinsko mladino in mladinskimi predstavniki petih kontinentov na Aveniji 9 de Julio v Buenos Airesu. Ta množica, mladih je z besedo in dejanjem dokazala, da hoče še v naprej ostati zvesta nauku svoje Cerkve in duhovni obnovi današnjega sveta, ki jo vsled zmede sedaj močno potrebuje. To noč je na tam zbrane posijal žarek upanja krščanske ljubezni, ki je močnejša od mračnijaške diktature proletariata. Tega srečanja se je udeležil sam predsednik republike.

Naslednji dan, na Cvetno nedeljo, 12. aprila, pa je na zgoraj omenjeni Aveniji Karel Wojtyła skupaj z argentinskimi škofi daroval sv. mašo in blagoslovil oljke za skoraj enmilijonsko množico.

Izrazita slovanska pojava Janeza Pavla II. je draga nam sinovom Slave; tudi za kristjane ostalih narodov je močno privlačen.

Prizor te nepozabne slovesnosti me je spomnil na starosto Svaruna, ki je v davni preteklosti opravil daritev poganskim bogovom, katere so častili naši davni slovanski predniki. Stoletja pozneje pa jo je tukaj ponovil Petrov naslednik Wojtyła v čast prihoda božjega Sina v sveto mesto. Tudi tokrat so na njegovih belih kodrih trepetali sončni žarki.

Komaj nekaj ur pred odhodom v Rim se je Janez Pavel II. sestal še s predstavniki argentinske kulture, znanosti in umetnosti v teatru Colónu. Tam je podal globoke misli opozarjajoč jih na dekadenco sodobnega človeka, ki je nasedel na zmotne filozofske nauke, ki ga hočejo odvrniti od svojega Stvarnika. Pozval jih je, naj svojo ustvarjalnost osredotočijo v prid posameznika in družbe v smislu resničnega humanizma, ki ga je Cerkev skozi stoletja gojila tudi na tem delu sveta in ga z njim obogatila.

Po enotedenskem napornem potovanju po deželi se je ta „božji atlet“ — kakor ga imenujejo ljudje —, ki poznajo njegovo duhovno in fizično moč, poslovil od nas, a ne praznih rok. Sadovi njegovega dela bodo obilni na tleh latinske Amerike, katero on imenuje kontinent upanja.

Florijan Slak

„Naša Micka ima tud' besedo“!

Ko smo pred skoraj 40 leti prišli na to celino, smo bili sovražno sprejeti — z redkimi izjemami — po slovenskih ameriško-kanadskih starih izseljencih. Bila pa je zelo majhna skupina teh izseljencev, ki so nas smatrali za rojake v nesreči. In prav gotovo je to bil najbolj vidna in vplivna oseba med to manjšino, kateri vsa komunistična propaganda ni „oprala možganov“, lastnik in urednik lista „Ameriška domovina“ — pok. Jaka Debevec.

Veliko je žrtvoval, veliko tvegaj; njegov list je bil tarča „rdečih“ nasprotnikov in njih odlične propagande. Kar je list izgubil med starimi izseljenci, je mnogo več pridobil z novimi protikomunističnimi begunci. „Ameriška domovina“ ni bila samo slovenski časopis; bila je tudi za nas mnoge šola demokracije, katere prej nismo poznali.

Desetletja so minula. Časi se spreminjajo in z njimi tudi ljudje. Vsaka stvar na svetu ima določene meje življenja. Ostanemo pa spomini, med katere spadajo tudi članki pok. Jaka Debeveca s pristno notranjsko šaljivostjo.

Amerika je zanimiva dežela. Imeli so svoje „sufražetke“, svoje „Micke, ki imajo tud' besedo“, v naši dobi „Womans lib.“, ko se ženske borijo ne samo za enakopravnost, ampak za več kot enakopravnost. Ko sem bil še otrok, sem slišal fante peti na vasi: „Če ženska hlače bo nosila, se konkurenca bo razvila...“ In danes? Moški svet je že na „back burner-ju“, „Womans liv.“ je na pohodu.

Da preidem na stvar zaradi katere to pišem.

V Kanadskem delu Ameriške domovine z dne 3. februarja t. l. sem bral tudi „Komentar o komentarju“ pod naslovom: „Le čemu razburjanje?“ s podpisom Marije Markež.

Ni moj namen komentirati tozadevne članke z zvezi s to polemiko, ker pričakujemo, da bodo tem problemu posvetili več pozornosti prizadeji. Vsekakor pa pričakujemo, da bo g. urednik sledil načelom pok. Jaka Debeveca in tudi v praksi izpolnil geslo pod naslovom lista, ki se glasi: „American in spirit, foreign in language only“.

Prvi vtis, ki sem ga dobil pri branju tega članka, je bil, da se je avtorica pri pisanju nahajala na „galaksi“, ki je bila „izgubljena v ve-

solju"! Druga misel pa mi je bila, da je pisala zgodnico za otroke o „volku in rdeči kapici“. Ako bi bila stvar pisana za šalo, ne bi komentiral. Da pa bo mogoče razumeti, kaj komentiram, žal moram citirati njene trditve.

„Prebrala sem staro zgodbo v torkovi Ameriški domovini z dne 6. januarja t. l. Verjetno ne bo nič narobe, če napišem, kar vem in mislim o tistem pisanju.“

„Zgodovinski referent Tabora se hudo pritožuje. Vse mu gre na živce in nezadovoljstvo kar bruha iz njega. Namesto, da bi bil zadovoljen, da je zastopstvo NOS podarilo Tolstojevo knjigo, ga to jezi. Le čemu se je treba razburjati? Ne vidim nobenega razloga, ki bi govoril v prid referentovega pisanja. Vsakdo lahko podari, kar hoče in komur hoče. Zakaj bi tega ne smeli storiti člani NOS? To je eno.“

K zgornjemu moj komentar:

Kar je napisal zgodovinski referent, je vse točno in resnica in popolnoma soglašam z njim v vseh ozirih, ker mi o stvari ni nihče „povedal“ in jo poznam kot tako. Nič ni napačnega „podariti kar koli in komur koli“. Napačen pa je način, kako in kdo to naredi, odnosno, koliko so k stvari pripomogli tisti, ki so se šli „predstaviti“, in kakšni interesi so jih pri tem vodili. To je bil izrazito strankarsko-političen maneuver, ki tistim, ki so si ga izmislili, ne dela nobene časti. Še toliko manj pa tistim, ki po svoji starokranjski politični morali hočejo soliti pamet drugim v javnosti.

Ga. Markež nadaljuje: „Drugo pa je hvalisanje. Kar sem pred nekaj leti brala v Taboru, ne morem reči, da je njegovo pisanje v čast Slovincem. Kajti sovraštvo ni prava pot.“

Tukaj je zopet tista tipična farizejščina, ki je značilnost „mirotvorcev“. Ga. Markež, navedite številke Tabora, letnike ali članke, na katere se sklicujete. Sem dopisnik in sodelavec Tabora, zato me naravno zanima, kje in kdaj sem „grešil“, ali koga sem „sovražil“; morda pa je javno napisana resnica „smrtni greh“??

Potem gospa nadaljuje:

„Društvo ZSPB je bilo pred Taborom. Po zahrbtnih spletkah pa so vase zaverovani duhovi sklenili društvo razbiti in iti po svoji poti. Tu v Torontu so povzročili dosti hudega tam okrog l. 1964. Želja 'biti nekaj' je razbila društvo in si ustvarila Tabor. Slišati je bilo tole: 'Gospoda nas ne bo komandirala'. Po mojem je to zelo nezdrav pojav.“

„Že v maju 1960 je moj pokojni mož opozoril zdaj tudi že pokojnega Franceta Gruma v pismu takole: 'Ne dela pa taka kritika časti ljudem, ki so se vedno borili za iste ideale kot naši politični vodniki. Vsi skupaj vsak na različnem področju in z različnim orožjem smo se borili za iste ideale, pa smo bili prevarani in izdani eni kot drugi. Zakaj bi sedaj drug drugemu očitali vse mogoče pregreške, ki so največkrat še celo izmišljene'.“

„Iz teh besedi se vidi, da se je že takrat kotilo nekaj nezdravega in ta zmotni duh prevladuje še danes. Je bila to samo takratna zaslep-

ljenost, ali je bilo še kaj drugega v ozadju, to ve samo ljubi Bog. Vse pa kaže na nekaj nezdravega.“

(Da, gospa, soglašam. Dosti je bilo in je še gnilega v dolini št. Florijanski.)

K zgornjemu citatu moram pripomniti, da avtorica piše o stvari, o kateri nima kaj dosti pojma. Prav gotovo bi imela boljšo sliko, če bi pogledala v arhiv svojega pokojnega moža. Ker sem aktivno soudeležen v borčevski organizaciji 30 let (letos je 30. obletnica ustanovnega občnega zbora, na katerem sva bila samo dva domobranca iz Kanade. To je bil moj prvi obisk Clevelanda.) mislim, da vso zadevo dobro poznam; ne samo po spominu, tudi po obsežnem arhivu. Da smo si na jasnem. Organizacijo je ustanovil pokojni inž. France Grum z blagoslovom škofa dr. Gregorija Rožmana in s tihim privoljenjem politikov. To je tudi pokazal ustanovni občni zbor.

Ko je pokojni inž. France Grum izrecno v ta namen obiskal v Torontu g. dr. Petra Markeža in mu razložil namen organizacije ter ga povabil k sodelovanju, je g. dr. Markež odgovoril: „Ja kaj pa nam je tega treba? Saj že imamo krožek Slovenske ljudske stranke...“

Ko pa ga. piše o „zahrbtnih spletkah“, bo pa vse načrte in delo istih našla v mozem arhivu, ker je bil prav on tisti, ki je vodil zunaj, — za kulisami pa drugi — vse intrigantstvo v svoje politične sanje „zaverovanih duhov“.

Gospa piše: „Društvo ZSPB je bilo pred Taborom...“

Ni moj namen tukaj pisati zgodovino naše organizacije. Napisal bom v čim krajši obliki. Dveh borčevskih organizacij ni in jih nikoli ni bilo. Spora med borci ni in ga nikoli ni bilo. Spor je med politiki in borci, ker sta v svobodi in po izkušnjah izza časa revolucije in po njej, to za nas dva svetova in mirno sožitje je možno, če se politiki ne vmešavajo v zadeve borcev. Toda tega nasveta niso nikoli poslušali; po svoji stari avtoritativni navadi pojmujejo, da je vojska orodje politike, če ne gre normalnim putem, gre s pučem. 7. redni občni zbor v Torontu, je bil točno to; samo s to razliko, da je 3. maja 1945 uspel, na 7. občnem zboru pa je propadel; kljub temu, da je SLS imela tam zbrano elito, ki je pri volitvah grdo pogorela. Ker sem bil tedaj glavna tarča izbruhov „državnega“ tožilca, ki je za politike vodil „proces“, in mi predsednik ni dal besede, da bi se branil, sem bil takorekoč „križan“; v prvi vrsti po sposobnem juristu, ki je bil med revolucijo trikrat v naši četi, od tega dvakrat kot četni poveljnik, vedno pa tedaj, ko smo bili na varnem, ker za politične oficirje je bila Ljubljana (za vsak slučaj), za operative pa teren, kjer pa je bilo življenje zelo poceni.

Torej sem g. dr. Markeža (poročnik F. F.) dobro poznal, tako, da se mi je njegova slika zalepila v večni spomin; med drugim tudi 13. maja 1945 pri vasi Struge pred dravskim mostom na Koroškem. O tem pa ne bom pisal, ker se bojim čustvenosti, ki se še po 40 letih rada prikrade. Niti pol ure pozneje smo na drugi strani Drave pod Žihpoljami odložili oro-

žje in nato smo prvič po več kot enem letu in pol srečali oborožene partizane golih rok na poti v Vetrinju.

Da se vrnem k stvari. Ker so na 7. občnem zboru politični dobili moralno klofuto s svojim porazom (ker sem bil osebno prizadet, bom nato vedno ponosen), kar se ni nikoli prej zgodilo, so po tem dogodku še poostрили boj „v vase zavarovanih duhov“ in sklenili „organizacijo razbiti“. Če se je kdo izrazil: „Gospoda nas ne bo komandirala,“ je lahko resnica, saj še pisatelj Ivan Cankar ni imel simpatij do „gospode“, kar je smatral za oblast, pa naj bo to posvetna ali cerkvena. Ali more kdo od borcev pričakovati simpatij do „gospode“, ki se je igrala revolucijo, narod pa prepustila volkovom?

Vem pa, da so na drugi strani bile izjave: „Ali bomo dopustili, da nas bodo vodili študentje in roko-delci!“

Tudi to ni odgovarjalo resnici. Borci se ne delimo v elito in roko-delce. Smo združeni idealisti, prijatelji, kjer so častni naslovi za uporabo za zunaj organizacije, v svojem krogu pa smo vsi ena družina, ki nas je vzgojila revolucija in osvobodila tujina. Nobena emigracija pred nami, ne za nami, ne bo mogla dati še po 40 letih tujine kako iskrene družbe kot je v Taboru ZDSPB. S svojim ciljem so ponovno poiskovali. Bili so že blizu svojega cilja. Da niso uspeli, gre zasluga prijatelju juristu, ki je prišel z idejo po reorganizaciji.

Na 8. rednim občnem zboru (zopet v Torontu) pa je bila storjena napaka, da je k naslovu organizacije (že v drugič) bila dodana beseda „Tabor“, za kar pa bi sodil, da je bila odlična zakulisna infiltracija s strani politikov, ker so to pozneje uporabili za svojo propagando o dveh organizacijah. (Glej moj članek pod naslovom: „Naši so le grobovi“, Tabor, št. 7, 1969, stran 173.)

Na vse napade, ki so jih tedaj in jih še vodijo politiki, je glavni odbor Tabora ZDSPB sklenil z večino, da se ne sme odgovarjati. Molčati smo morali zaradi ljubege miru. To pa je bila velika napaka, katere posledice imamo še danes po 23. letih. Gonja proti Taboru je bila, da smo pri Taboru „liberalci“, pri Vestniku pa „klerikalci“. To je seveda laž, ker tisti, ki smo se uprli politični dominaciji organizacije, smo bili vsi, poudarjam: vsi — če se politika deduje — iz „klerikalnih“ vrst, če smem uporabiti izraze iz časa naših staršev. Vse tisto politično trenje pa je za nas bilo mrtvo z začetkom revolucije.

Gospa dalje piše: „Tista večna jeza proti slovenskemu političnemu vodstvu je popolnoma neutemeljena, zgrešena in naravnost krivična. Treba je prebrati le nekaj knjig. Več kot dovolj je gradiva o medvojnih in povojnih dogodkih v angleškem, francoskem srbo-hrvaškem in slovenskem jeziku. Treba je le brati in ne valiti vso krivdo na naše politične voditelje...“

K zgornjemu samo tole: Vsi seveda ne moremo biti jezikoslovci, da bi se mogli ponašati s „tujo učenostjo“. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da zgodovino vedno pišejo samo zmagovalci. Kar pa se tiče slovenske

problematike, pa ne boste našli v tujih jezikih, v katerih Slovenci (v zgodovinskem dogajanju) sploh ne obstajamo. Kar mi pišemo, so naši slovenski problemi, za naše razumevanje in za zgodovino Slovencev, ki jo doma tako nesramno potvarjajo.

Dalje piše ga. Markež: „Ko sem bila l. 1946 v taborišču Bologni, mi je neka Srbkinja, žena mornariškega kapetana rekla takole: 'Blagor Slovincima, koji imate Kreka, a mi nemamo nikoga.' To je torej pohvalno mnenje o slovenskem politiku in to iz ust osebe drugega naroda. Le zakaj ne bi tega upoštevali tudi taborjani? Čas bi že bil, da se umirijo. Ljubezen do resnice bi morala biti vodilna sila zgodovinskega referenta, ne pa razburjanje brez potrebe.“

„Članek dalje stresa nezadovoljstvo nad dejstvom, ker so tako pozno prišli imeniki v njihove roke. Moje mnenje je pa tole: hvaležni bi morali biti tistim ljudem, ki so jih spravili skupaj in jih ohranili. Zahvaliti bi se jim morali za požrtvovalno delo. Godrnjanje res ni na mestu. Vem tudi, da je sezname tistih ljudi, ki so bili vrnjeni iz Vetrinja, pisal človek, ki ne pripada Taboru. In do sedaj nihče ni rekel temu človeku besedo zahvale za vse požrtvovalno delo, za fotokopije (big deal — op. F. S.), ki jih je naredil, in za 18 strani popravkov. To vse torej ni nič? Ali je morda referent hud zato, ker to ni bilo delo Taborjana?“

K gornjemu citatu nekaj komentarjev.

Zgodovinski referent ni niti z besedo omenil pok. dr. Kreka, čigar gledanje na medrevolucionarno Slovenijo je bilo ne samo slabo, ampak nezadostno. To pa v tem pisanju nima nič skupnega z njim. Kar me tukaj moti, je nasvet gospe, da bi se umirili. „Ljubezen do resnice“ bi morala biti vodilna sila. Tukaj pa je gospa iztirila iz ozkih kolesnic ali kolovoza. Resnica ni barvana. Lahko se jo potvarja, tolmači po svoji volji in ko vso tisto navlako odstrani čas, postane resnica gola kot novorojeno dete.

Stresanje o nezadovoljstvu zaradi skoraj 40 let zamolčanega seznama vrnjenih iz Vetrinja je po nizkotni strankarsko-politični morali največji insult na tisoče mrtvih. Tisti, ki so odgovorni za to, ne zaslužijo absolutno nobenega priznanja, ampak najhujšo javno obsodbo; zgodilo pa se je ravno nasprotno, ker smo zares — mirotvorci. Zakaj so izročili seznam vrnjenih iz Vetrinja šele potem, ko sem napisal svoj članek v Taboru pod naslovom: V izvirno faliranem tonu? (Tabor št. 11-12, leto 1983, stran 241)

(Kot mi je bilo sporočeno iz Argentine, je bil prav ta moj članek tista „slama, ki je zlomila kameli hrbet.“ Vsebina sama pove zakaj!) Tozadevni odstavek se glasi: Še več; že davno se je slišalo govorjenje, da imajo gotovi politični ljudje v emigraciji celoten seznam vrnjenih domobrancev in civilistov iz Vetrinja, katere so pripravljeni dati pod pogojem, da domobranci v Taboru ZDSPB dvignemo „roke u vis“... Tega pa nismo nikoli storili pred oboroženimi partizani, še manj pred OR-ovci. Naše stališče je nespremenjeno: Kdor ima seznam vrnjenih iz Vetrinja, naj ga objavi sam ali njegovi! Če ga ima in ga ne objavi, je to za nas iz-

dajstvo v pravem pomenu besede. Gre za tisoče mrtvih, ki nimajo niti poštenega groba. Preprečiti objavo takega seznama „je najnižja oblika krivice“ in najnižji moralni padec prizadetega ali prizadetih, katere bi lahko uvrstili samo še med „zgodovinarje“ v domovini, ki zamolčujejo pokol 20.000 Slovencev — po revoluciji.

Upam, da mi bo g. urednik oprostil, ker je dopis tako dolg; a mnogo prekretek za problem, ki ga komentira.

Ga. Marija Markež je zaključila z besedami našega pesnika Prešerna iz Krsta pri Savici: „Kako strašna slepota je človeka.“

Naj tudi jaz za zaključek uporabim besede istega pesnika: „LE ČEV-LJE SODI NAJ KOPITAR!“

ZA ČIŠČENJE POJMOV

Odgovor g. Jeruc Dimitriju!

V „TABORU“ št. 1-2/1987 sem čital članek „ŠE NEKAJ BESED O VETRINJSKI TRAGEDIJI“, katerega je napisal g. Jeruc Dimitrij. Na strani 9 pravi. „Ko je odhajal Vu'etov transport, je nadporočnik BOH sedel k šoferju, a ko se je kamion pričel pomikati, je skočil iz njega in pustil svoje fante na cedilu.“

Sedaj pa moja spoved in zagovor!

Ko je zgodaj zvečer 30. maja poklical poveljnik 1. polka pod-polkovnik Emil Cof vse oficirje skupaj na posvet, je nam povedal, da verjetno ne gredo transporti v Italijo, kakor se govori, pač pa, da jih pošiljajo nazaj v Jugoslavijo. Rekel je, da smo zato vsi odvezani prisege in naj gre vsak kamor ve in zna.

To smo tudi takoj sporočili vsem domobrancem. Naročil sem bataljonskem pisarju Jožetu Kozina, naj uniči vse sezname moštva in vse važne dokumente. Potem sem se pa dogovoril s svojimi 4 svaki — bratje Lipovci —, da odidemo v zgodnjem jutru iz taborišča. Takoj po 9. uri zvečer so začeli odhajati vojaki in oficirji in je bila večina ob 11. uri že ven iz taborišča. Z menoj so ostali v taborišču še 4 oficirji: kapitan Karel Slabe, Stane Buda, Peter Markež in nadporočnik Valant.

Malo pred polnočjo so pa prišli v taborišče 3 Srbski dobrovoljci in nam začeli pripovedovati, da so pobegnili iz Radovljice, kjer so partizani kar na mostu pričeli streljati svoje žrtve, in da so pobili okrog 1.000 prostovoljcev. Nato so mi ostali oficirji svetovali, da naj grem k polkovniku M. Vizjaku, kateri je še ostal v štabu na drugem koncu taborišča. Povedal sem mu, kaj so nam pripovedovali pobegli Srbi. Vprašal sem ga, kaj on misli in namerava? Odgovoril mi je, da kamor gredo vojaki, gre tudi on. Šel sem nazaj in to povedal ostalim oficirjem. Odgovorili so, da oni

ne gredo na transport. Nato so pa prišli moji svaki in se izjavili, da so se odločili in gredo na transport, čeprav jih peljejo nazaj v Jugoslavijo. Vse moje prigovarjanje, da gremo ven iz taborišča, je bilo brez uspeha. Razočaran in v agoniji, kaj naj storim (nisem namreč hotel zapustiti svojih svakov, ker smo bili tako tesno povezani kakor rodni bratje), sem tudi sam začel misliti, ali naj se pridružim obupajočim, čeprav sem vedel, da me čaka trpljenje in smrt.

Samo oficirjem sem omenil, da grem morda tudi sam na transport. Toda nisem jim povedal zakaj.

Že pred 8. uro zjutraj 31. maja so se začeli zbirati vsi tisti, kateri so se odločili, da gredo nazaj in jih nihče ni mogel več pregovoriti. Tudi sam sem še enkrat poskusil pri svojih svakih, toda me niso hoteli poslušati. Potem je nekdo vprašal, kaj mislim. Vsem fantom sem odgovoril, da sem 75% prepričan, da gre transport v Jugoslavijo.

Nato je dal vojni kurat Jože Mejač vsem vesoljno odvezo.

Kmalu so prišli kamioni in sem tudi sam odšel s svojimi svaki na zadnji del tovornjaka. Le par se jih je odločilo v zadnjem trenutku in so ostali v taborišču. Kolona se je premaknila za kakih 400 m in se ustavila blizu civilnega taborišča.

K našem tovornjaku so prišle moja sestra Anica (sedaj živi v Torontu, Canada) in gospodinjska učiteljica gdč. Kranjc (sedaj je v Londonu, Anglija). Začele so me nagovarjati, naj stopim iz tovornjaka, ker mi morata nekaj važnega povedati. Ko sem stopil na tla, so mi rekle, naj gremo malo stran od tovornjaka. Nato mi je pa gdč. Kranjčeva začela govoriti, da sem svojo narodno dolžnost napravil, sedaj pa naj začnem misliti na svojo ženo in otroke, kateri so ostali v Ljubljani. Odgovoril sem, da sem se odločil, da grem s fanti.

V tem razgovoru je začela kolona odhajati. Hotel sem nazaj na tovornjak, toda prijeli sta me vsaka za eno roko in to preprečili. Taka je resnica in to lahko potrđita moja sestra in gdč. Kranjčeva. Poleg tega je pa še več drugih prič. Eden od teh je bivši domobranec Tine Mravlje, kateri je bil le nekaj metrov stran od našega tovornjaka in je vse dobro videl. (Živi v Coaldale, Alta. Canada.)

Odločil sem se za odgovor zato, ker si v svojem članku zapisal: Zavedam se, da so to strašne obtožbe in obdolžitve in sem pripravljen to potrđiti ne samo s podpisom tega članka, temveč s prisego. V zapadni Evropi se za natolcevanje in lažne vesti kaznuje z zaporom in denarno globo; a za lažno prisego z nekaj leti zavora! Torej, gospodje, ki ne verjamete mojim besedam; tožite me, kjerkoli in kamor koli hočete!

Dragi Jeruc, povem Ti, da bi Ti pred sodiščem (v vseh demokratičnih državah) z lahkoto dokazal, da si v veliki zmoti.

1) Boh ni bil nikdar na Vuletovem transportu (ker sem bil v 1. Cofovem polku).

2) Boh ni sedel pri šoferju. (Pač pa sem bil s svojimi 4 svaki Lipovci, v ozadju tovornjaka.)

Pa še nekaj, dragi Mitre! Saj ne bi tega pisal, pa sem verjetno dolžan; vsaj tako mi pravi moja vest. Veš, major Lehman je bil moj zadnji poveljnik pri umiku preko Ljubelja (oziroma pod Ljubeljem). Verjetno si pozabil, da sva bila z E. Cofom na posvetu z ostalimi oficirji v Kriški vasi pred Tržičem, kjer je bil razgovor in razpored vseh zaščitnih edinic, katerim je poveljeval major Lehman. Takrat je govoril tako razločno, da smo ga lahko vsi razumeli, in smo tudi zasedli določene položaje. Sredino Ti in Lehman. Zahodno stran Cofov bataljon (levo stran poti Tržič-Ljubelj, katera je bila najtežja, ker je bila tako gorata). Desno stran poti je pa zasedla naša skupina. Čeprav se ni umik vršil v najlepšem redu, ni bila to Lehmanova krivda. Vem pa, da je ostal Cofov bataljon in naša skupina toliko časa na položajih, da so lahko odšli vsi civilisti v tunel, čeprav je bil na nekaterih mestih precej močan partizanski pritisk. Če se prav spominim, je šla zadnja domobranska četa (poveljnik kapitan Skvarča, namestnik nadporočnik France Cerar) skozi Ljubeljski predor.

Pa Ti tega ne zamerim, ker vem, da tega ne veš, ker si odšel veliko prej v tunel in, kakor praviš sam, te je neka kmečka kobilica brenila. Vem, da se nista z Lehmanom preveč dobro razumela, toda ni lepo, da še mrtvemu očitaš tistih nekaj litrov bencina; kako si je na epolete pripenjal še eno zvezdico; in kako se je vrtel in mencial pred Ljubeljem. Saj on je tam plačal s svojim življenjem. Držim se namreč Tvojega pravila: „O mrtvih samo najboljš!“ Ali ne bi bilo bolj častno za Tebe, da ne bi pisal takih malenkosti? To se ne spodobi za človeka, kateri je imel dobre zveze z vojvodi in generali. Ali se Ti ne zdi tako?

To je tudi moj prvi in zadnji odgovor vsem kritikom.

Pa brez zamere, Jeruc, in lep pozdrav

Ivan Boh, Canada

Lethbridge, 3. aprila 1987

Barbara Amiel

BLOOD ON BRITISH HANDS

**For the Allies to send 70.000 East Europeans
to slaughter makes a travesty of all for which
our fathers died**

Last spring an important new book was published, written by the respected historian Nikolai Tolstoy. His book, *The Minister and the Massacres*, is concerned with one thesis: that in the summer of 1945, former British Prime Minister Harold Macmillan knowingly returned 70.000 men, women and children to imprisonment and death under Stalin and Tito, and that he did so in wilful contravention of international rules of war and policies agreed upon by the Allies. If Tolstoy's charges are true, Harold Macmillan

would be one of the major war criminals of the Second World War.

Harold Macmillan's silence on these charges is one of the reasons for the existence of Tolstoy's book. When Tolstoy was researching an earlier book, *The Victims of Yalta*, he wrote a routine letter to major figures involved in the repatriation of two million Soviet citizens displaced in Central and Western Europe, as prescribed by the Yalta Agreement. Every person Tolstoy approached agreed to discuss the subject except one: Harold Macmillan. But in 1945 Macmillan was responsible for overseeing British government policy on issues such as displaced persons and prisoners of war. Macmillan's silence on matters that were a normal part of his job piqued Tolstoy.

Perhaps even more disturbing than Macmillan's continued silence was the indifference of our society. The world was up in arms over the possibility that Kurt Waldheim might have known of crime against Jews. In Waldheim's case, the documentation was fragmentary and the links tenuous. Even so, his protests of innocence and his defence of "following orders" scandalized Western media and pressure groups. In Macmillan's case, the evidence amassed by Tolstoy offered compelling proof of his direct responsibility in crimes against 70,000 human beings. Macmillan's one utterance on the subject was a vague suggestion that he was only implementing policy. Last month the charges against Macmillan made the front pages of the newspapers in England, taking second place to a story of one Harry Phibbs.

Mr. Phibbs was the 20-year-old editor of a Conservative youth publication called *New Agenda*. In a fit of youthful iconoclasm, Phibbs published an interview with Tolstoy, putting Macmillan's picture on the front cover with the word "Guilty" emblazoned across it. The wrath of the Conservative party at this in-house attack on the 92-year-old Macmillan was terrible to behold. It even interrupted the bucket-and-spade frolics of party chairman Norman Tebbit, who broke off his seaside vacation to take matters in hand. Phibbs subsequently resigned. Mr. Tebbit apologized to Macmillan and the story disappeared. But the charge remained.

In 1945 the British army in Austria faced two groups of refugees who did not qualify for repatriation as Soviet citizens under the Yalta Agreement. First, here were 40,000 Cossacks. All of them anti-Communists who saw the Second World War as another chance to fight communism by joining the German army when it invaded the Soviet Union. Some of them were not Soviet citizens, but citizens of European countries to which they had fled earlier. Many were old allies of the British, proudly wearing their British military decorations, having fought alongside them in the First World War, when Russia was briefly en route to parliamentary democracy and was an ally of England.

It was clear that even in the broadest interpretation of the Yalta Agreement, White Russians with foreign citizenship and years of prewar

exile from the Soviet Union could not be handed over to their great enemy, Stalin. But Allied agreement to screen the Cossacks was ignored by British officers citing Macmillan's instructions.

The second group that came to the British army in Austria for sanctuary was made up of hundreds of thousands of Yugoslavs who were fleeing Marshal Tito. Hitler's invasion of Yugoslavia ended the reign of King Peter II. With the royal family in exile, two groups inside Yugoslavia fought Hitler — the old royalist supporters (the Chetniks) and the Communist partisans of Tito. But the two groups not only fought Hitler, they also fought one another. By the end of the war it was clear that Tito had won the civil war, and refugees afraid of his brutality fled to the British lines.

None of the Yugoslav refugees fell under the Yalta Agreement. Among them were the Chetnik royalists who had been saving British soldiers behind the German lines in Yugoslavia. There were also Yugoslavs who had happily put on a German uniform as collaborators with the Third Reich, but despicable as they were could not be returned legally to Tito.

There were also young girls, grandparents, peasant with babies in their arms and pregnant mothers. They were a people revaged by war and political terror, with a phatetic belief in British decency and the ideals of the West, searching for sanctuary. But all of them were returned to Tito where they faced a bloodbath that I think, has not been equalled for brutality in the modern world. Tens of thousand were slaughtered in a long, painful process. The unfortunate victims were strung together with wire and beaten, shot, sometimes buried alive, in a huge pit in the forest of Kocovski Rog. It could take a man a week to die.

Why did the British army hand these people over when official government policy was not to return them to the East? The answer, according to Tolstoy's investigation, is that Harold Macmillan instructed it. Why? That we will never know until Macmillan chooses to speak or an investigation determines responsibility. There is no way that a nonexpert like myself can assess the evidence. All one can say is that there appears to be a very strong case against him. The notable lack of interest in pursuing it is likely caused by the fact that Macmillan is still very well liked and because East Europeans, unlike Jews, do not have a cohesive lobby. They are unfashionable victims, generally thought of as excitable people with an obsession with finding Reds under every kroval.

But the Second World War was one of the few wars that was fought for certain principles. Among those principles was the belief that it is wrong to massacre men, women and children. Among those principles was the belief in the Geneva Convention and Christian-Judaic ideals of right and wrong. For the Allies to turn around and hand over 70,000 people to slaughter before the war had even finished makes a travesty of all for which our fathers died. We owe the dead an investigation and the living the truth.

Maclean's September 15, 1986

Na Vetrinjskem polju maja 1945 delitev kruha.

BRITANCI IMAJO KRVAVE ROKE

(MACLEAN'S, 15. sept. 1986)

Izročitev 70.000 vzhodnih Evropejcev na morišče, pomeri — zasmeh in zaničevanje vsega, za kar so se naši predniki borili in umrli.

Prejšnjo pomlad je izšla nova zelo pomembna knjiga izpod peresa odličnega zgodovinarja Nikolaja Tolstoja „The Minister and the Massacres“, ki obravnava tezo, da je v poletju leta 1945 bivši angleški ministrski predsednik Macmillan vedoma izročil 70.000 mož, žena in otrok, ki so bili nato pod Stalinom in Titom mučeni po zaporih in drugi pomorjeni, ter da je to naredil v popolnem nasprotju z mednarodnim dogovorom in odločbami o vojni strategiji, ki so bili sklenjeni po zaveznikih. Če so Tolstejeve obtožbe verodostojne, je Harold Macmillan eden največjih kriminalov v drugi svetovni vojni.

Macmillanov molk na te obtožbe je eden izmed vzrokov za to Tolstejevo knjigo. V zvezi z njegovo prejšnjo „The Victims of Yalta“ je poslal visokim osebnostim, ki so bile kaj v zvezi vrnitvijo dveh milijonov Sov-

jetskih državljanov, ki so živeli kot begunci v Centralni in Zahodni Evropi in je njih vrnitev bila sklenjena v jaltških dogovorih, anketo za pojasnitev teh dogodkov. Vsi so stopili v stik s Tolstojem in bili pripravljeni za razgovor, samo eden ne — Macmillan. Pa je bil leta 1945 ravno on, Macmillan, odgovoren za vodstvo in nadziranje britanskih ukrepov o tisočih beguncih in vojnih ujetnikih. Macmillanov molk v zadevi, ki se je tikala ravno njega, je presenetil, vzpodbudil Tolstoja.

Nezanimanje naše družbe za Macmillanov še vedno trajajoči molk je pa mogoče še večji vzrok za razočaranje. Svet je bil razburjen, skušal je vedeti in se prepričati, ali je Kurt Waldheim vedel za zločine proti Judom, ali ne. Vsi dokazi v Waldheimovi obtožbi pa so bili zelo šibki in soglasje med njimi ne učinkujejo. Njegove trditve, da je nedolžen, in izgovori, da je „izvrševal ukaze“, so vseeno škandalizirali zahodnjake in kroge, ki so zadevo preiskovali. V obtožbi Macmillana je pa Tolstoj zbral toliko slučajev, ki nudijo neizpodbitne dokaze o njegovi direktni odgovornosti za zločine proti 70.000 človeški hbitij. En sam izgovor Macmillanov je bil seveda takoj izključen. Mr. Tebbit se je primerno opravičil Macmesec so tožbe proti Macmillanu polnile prve strani angleških dnevnikov, medtem ko je zavzemala drugo mesto zgodnica o nekem Harry Phibbsu.

Dvajsetletni Mr. Phibbs je bil izdajatelj mladinske konservativne publikacije pod imenom „New Agenda“. Phibbs je priobčil razgovor s Tolstojem. Namestil je Macmillanovo podobo na ovoj agende; in v mladostnem zagonu je imel navado, vsako podobo primerno podkrepiti s kakim pikrim dovtipom: Macmillanovo je počez okrasil s klicem „KRIV“. Strašno je zagrmelo v konservativni stranki; nemogoče je bilo misliti, da je bil napaden 92-letni Macmillan pod „domačo streho“. Prekinjeni so bili prijazni dovtipi strankinega prezidenta Normana Tebbita, ki je moral žrtvovati svoje počitnice ob morski obali in vzeti zadevo v roke. Phibbs je bil seveda takoj izključen. Mr. Tebbit se je primerno opravičil Macmillanu in zgodba se je pozabila. Obtožba pa je ostala.

V letu 1945 je britanska armada v Avstriji naletela na dvojce vrst beguncev, ki pa nikakor niso bili podvrženi vrnitvi, kot so bili sovjetski državljani primorani po jaltških dogovorih. V prvi vrsti je bilo tam 40.000 Kozakov. Vsi so bili protikomunisti, ki so videli drugo svetovno vojno kot dobrodošlo in kot pomoč v boju proti komunizmu. Pridružili so se nemški vojski, ki je vdrla v Sovjetsko zvezo. Nekateri izmed njih niso bili niti sovjetski državljani, temveč podaniki evropskih držav, kamor so se že davno prej zatekli. Mnogi od njih so bili britanski podaniki, ki so s ponosom nosili britanske kolajne; borili so se v njih vrstah v prvi svetovni vojni, ko je bila Rusija blizu ljudske demokracije in bila zaveznik Anglije.

Popolnoma je bilo jasno, da tudi v najširši razlagi jaltških dogovorov Belorusi, podaniki tujih držav in že mnogo let v predvojnem begunstvu, ne bi smeli biti predani v roke njihovem velikemu sovražniku — Stalinu. Zavezniški dogovor, izvzeti Kozake, so britanski oficirji spregle-

dali in se izgovarjali, da delajo po navodilih Macmillana.

Druga množica, ki je pribežala v zavetje britanske vojske v Avstrijo, je pa vsebovala stotisoče Jugoslovancev, ki so bežali pred Titom. Hitlerjeva invazija je odstranila vladno **Kralja Petra II.** Medtem, ko je bila kraljeva družina v izgnanstvu, sta vodili borbo proti Hitlerju dve skupini. Četniki, kraljevi pripadniki, in Titovi komunistični partizani. Oboji pa se niso borili samo proti Hitlerju, temveč so se pobijali med seboj. Ob koncu vojne pa je bilo jasno, da je Tito zmagal v civilni borbi, in begunci so se, v strahu pred Titovo brutalnostjo, zatekli v britansko območje.

Nikdo od jugoslovanskih ubežnikov ni spadal pod jaltške dogovore. Med njimi so bili četniki, ki so celo reševali britanske vojake v conah zasedenih po Nemcih. Bili so pa tam tudi Jugoslovanci, ki so radi volje oblekli nemško uniformo kot kolaboracionisti. Kolikor zaničevanja vredno je bilo dejstvo, vseeno ne bi smeli biti nikakor zakonito vrnjeni Titu.

Med begunci so bili otroci, deklice, starčki, dedki, ki so pestovali dojenčke, in še noseče matere. To ljudstvo, ki je zaradi vojne in političnega terorja zgubilo vse v sveti veri v britansko pravičnost in v ideale Zahoda, je pribežalo in iskalo zavetja. Pa so bili vsi vrnjeni Titu, kjer jih je čakalo mesarsko klanje, ki je bilo tako krvoločno, da ga po mojem mnenju ni mogoče primerjati v grozoti z nobenim v modernem svetu. Desettisoči so bili poklani po dolgotrajnem mučenju. Te nesrečnike so povezali z žico v skupine, jih pretepali in nato postrelili. Včasih so pokopali še žive v veliko podzemsko jamo v Kočevskem Rogu. Nekateri so umrli tam šele po enem tednu.

Zakaj je vendar angleška armada izročila to ljudstvo, če se je pa vladni oficialni plan glasil, da ne bodo poslani na Vzhod? V soglasju s Tolstojevim preiskavo je odgovor, da je to ukazal Macmillan. Zakaj?... Tega ne bomo zvedeli, dokler se Macmillan ne odloči govoriti, ali pa bo odgovor na to dala preiskava. Nikakor ne morem, neizkušena kot sem jaz, presoditi, na kateri strani je odgovornost. Vse pa, kar lahko rečem, je dejstvo, da prihajajo na dan zelo težke obtožbe proti njemu. Eden precej vidnih vzrokov za nezanimanje za preiskavo je tudi res v tem, da je Macmillan še vedno zelo priljubljen in pa, da vzhodni Evropejci niso složni, kot npr. Judje; smatrani so kot živčno ljudstvo, ki kot obsedeni iščejo rdeče po vseh kotih.

Druga svetovna vojna je bila ena izmed zelo redkih, ki se je bojevala za gotove življenjske ideale in principe. Glavni izmed teh principov je gotovo ta, da nikdo nima pravice moriti, klati sočloveka; drugi je bil trdna vera in zaupanje v mednarodne dogovore in v krščansko, kot tudi judovsko zavest, kaj je pravica in kaj je krivica.

Da so pa zavezniki vsem obrnili hrbet in izročili 70.000 življenj v klavnico še preden se je vojna končala, pomeni njihovo zasramovanje in zaničevanje vseh principov in idealov, za katere so se naši predniki borili in umrli.

Mi dolgujemo mrtvim preiskavo, živčim pa čisto resnico!

RESNICI NA LJUBO

(Nadaljevanje)

Vsi trije so bili nekam začuden nad mojim prihodom. Zakaj, sem zvedel šele po 40-ih letih iz Vestnika. Povedal sem jim, da sem bil prejšnji večer pri generalu Rupniku, in da se moram pri generalu javiti danes dopoldne, da mi bo dal navodila glede Gorenjskega Domobranstva in me seznanil z oficirjem, ki mi bo v pomoč v vojaškem oziru. Predno bi se vrnil k generalu, bi rad govoril s kakim članom NO, najraje pa z majorjem Bitencem. „S polkovnikom Bitencem,“ me je popravil Baraga. Takoj nato me je začel spraševati o Slavcu Kreku. Odgovoril sem mu, da mu dosti ne verjamem; govori veliko, dela se važnega, zadnje čase pa se mi zdi, da hoče intrigirati. Med nami in četniki vse do zadnjega ni bilo nobenih nesporazumov. Mi smo jim pomagali, kolikor je bilo v naših močeh. Zadnje tedne so se pa pojavila trenja. Aprila meseca sem bil s svojo četo v akciji pod Veliko Planino v sestavu nemške edinice. Kakih 10 domobrancev je čez noč zmanjkalo. Vrnili so se, ne da bi me obvestili, na svoje postojanke. Ko sem se vrnil s četo na Brdo pri Kranju, sem vse dezertarje poklical na raport in kaznoval. Zvedel sem, da so zapustili samovoljno položaj zato, ker so dobili tak ukaz od četniške komande. Prepričan sem bil, da je bilo to delo Slavca Kreka. Baraga mi je rekel: „Zakaj ga ne zapreš?“ Odgovoril sem mu: „Drugega res ne zasluži. S takšnim idealizmom smo se vrgli pred enim letom na organizacijo, sedaj pa on razbija enotnost.“

Predno sem odšel iz Marijanišča, sem jih vprašal, kaj naj generalu rečem? Zopet je bil Baraga tisti, ki je odgovoril: „Reci mu, naj odstopi!“ Čudil sem se temu odgovoru. Čemu bi moral general Rupnik odstopiti v tem kritičnem času, ko je konec vojne na dlani, mi pa v taki nesigurnosti. Iz pogovorov z nemškimi oficirji sem delno zvedel za vsebino Jaltške konference. Vsi brez izjeme so bili mnenja, da bo na Gorenjskem po njihovem odhodu zavladal komunizem. Na zadnjem sestanku poveljnikov vseh postojank na Gorenjskem sem pa rekel dobesedno: „Angležem ne zaupam, Angleži so kramarji; imeli bomo to, kar si bomo sami priborili.“ Te moje besede so brez dvoma prišle na uho glavne komande četnikov in to je bil verjetno glavni vzrok, da sem bil izključen iz Slovenske narodne vojske, da nisem bil vrnjen in obešen v Kranju, kjer se je raznesla govorica takoj po vrnitvi prvih transportov s Koroške, da me imajo; celo dan je bil določen, kdaj bom obešen.

Nikakor nisem mogel razumeti, da bi bila v protikomunističnem taboru kaka nesoglasja; še manj pa, da bi kdo osporaval protikomunistično vodstvo generalu Rupniku. Ravno prejšnji večer je general izjavil, da je Nemcem predlagal, da se vsi Slovenci združijo pod eno „kapo“; razumel sem — pod njegovim vodstvom. Dejal je, da so storjeni dogovori z

vodji vseh protikomunističnih sil na jugoslovanskem ozemlju. Če bo pa potreba, se bomo preko Gorenje vasi umaknili na Primorsko.

Iz Marijanišča sem hotel iti k generalu, toda vstop mi je zabranil nemški vojak. Pozneje sem zvedel, da so Nemci proglasili obsedno stanje. Popoldan sem se sestal z Bitencem. Bil je nekam visok, toda prijazen. Očital mi je, da so domobranci pod mojim poveljstvom izvrševali nedovoljene akcije, da so kradli pri preiskavah in delali samovoljne rekvizicije. Priznal sem, da so fantje z mojim odobrenjem izvršili nekaj rekvizicij pri poznanih terencih, ki so pred našim nastopom obveščali partizane, katere hiše so njim nenaklonjene. Za te akcije pa nisem bil sam odgovoren; sklenjene so bile na skupnem sestanku vseh poveljnikov postojank. Največ nepravilnosti je pa bilo storjenih po gestapovcih (strgancih, kot so jih ljudje imenovali; to so bili ujeti partizani, ki so se prostovoljno javili v nemško službo, da so se izognili smrti ali logorju). V začetku smo bili dolžni, sprejemati jih v naše akcije. Čez te ljudi nisem imel avtoritete; nasprotno, oni so nadzirali mene. Z Bitencem sva se prijateljsko razšla. Dejal je, da sem sprejet v S.N.V., da naj se vrnem na Gorenjsko in naj čakam nadaljnjih navodil. V S.N.V. sem bil sprejet že pred enim letom; nihče mi pa ni sporočil, da bi bil iz nje izključen.

Vračal sem se po isti poti kot sem prišel, se pravi, čez Toško čelo v Stražišče pri Kranju, kjer je bila takrat udarna četa. Ob prihodu sem zvedel, da je bil prejšnji dan na postojanki nemški kurir, ki je spraševal po meni. Naročil je, naj se takoj, ko pridem, javim na komandi mesta, ki je bila takrat v Stražišču pri Kranju. Javil sem se komandantu mesta. Ta mi je sporočil, da me je prejšnji dan iskal zaradi prevzema oblasti. Pritožil se je zaradi postopanja mojih edinic v Križah na Gorenjskem. Dejansko so bili to domobranci s Kovorske postojanke, ki pa so že bili pod poveljstvom S.N.V. Nemcem nisem hotel razglati dejanskega položaja, pač pa sva se z enim nemškim podoficirjem odpeljala v Križe in hitro je bil nesporazum poravnan. Ko sem se vrnil v Stražišče, me je nemški oficir prosil, naj bi poslal v Besnico pri Kranju patrolo po orožje, katerega je pustila njegova posadka, ki je samovoljno zapustila postojanko. Poslal sem patrolo, ki je prinesla orožje in pripeljala okrog 10 ali 12 Kranjčanov. Zdi se mi, da je bil med njimi tudi predsednik Kranjske OF. Šli so v Besnico čakati in pozdraviti partizane. Napisal sem raport in ga naslovil na štab Slovenske narodne vojske, ker gestapa v Kranju ni bilo več; šef gestapa Dichtl je pa bil v zaporu na Bledu.

Fantje so me opozorili, naj se pazim, in me samega niso pustili nikamor; da me bodo četniki ustrelili kot so prejšnji večer Balantovega Cirila iz Mavčič, ki je bil poveljnik domobranske postojanke. Kdo ga je ustrelil, ne vem; malo je verjetnosti, da bi ga partizani, ker v tistem času partizanov v bližini domobranskih postojank ni bilo. Bil pa je v Mavčičah zelo „goreč“ domobranec, ki je bil prej v gorenjskem četniškem odred, zdi se mi, da je bilo njegovo ime Janhar. Meni je večkrat tožil Cirila, da je nemčur, da je zaupnik šefa gestapa Dichtla. Ciril je bil svoj

čas v koncentracijskem taborišču, ker je pod pritiskom skrival nekega partizana, na so ga Nemci zasačili. Na našo prošnjo in na posredovanje Dichtla je bil spuščen. Verjetno je res bil do Dichtla bolj zaupen kot ostali domobranci; škodoval pa prav gotovo ni nikomur.

Mikuž v petem zvezku zgodovine N.O.B. na str. 185 piše, da je domobranec (Alojz Perne, moja op.) v svoj dnevnik zapisal: „Dne 2. maja... Pri Mavčičah je bil iz zasede ustreljen poveljnik domobranske postojanke v Mavčičah.“ V štirinajstih dneh so padli trije poveljniki; ta, na Važah in v Domžalah. Da so omenjeni bili žrtve četnikov, bi sklepali še iz drugega razloga.

Z Jankom Marinškom sva malo pred koncem vojne razpravljala o tem, kaj bo treba storiti ob koncu vojne. Med drugim je rekel: „Amona in Šenka potegniti,“ kar je pomenilo ustreliti. Z Amonom in Šenkom smo ves čas delali skupaj s to razliko, da sta se onadva največ zadrževala v pisarni v Kranju, jaz pa sem bil vedno na terenu. Mislil sem: mene čaka ista usoda kot Amona in Šenka. Toliko časa smo bili dobri, dokler smo nosili glave na prodaj zato, da so četniki skoro brez nevarnosti prihajali na Gorenjsko, zakladali smo jih s hrano, obutvijo in perilom iz nemških skladišč; ko nas ne bodo več potrebovali, nas je pa treba postreliti. — To so komunistične metode! So ti ljudje kaj boljši, sem si mislili... —

(Sledi)

Partizanska generacija je storila to, česar ni storila nobena druga generacija...

Pod gornjim naslovom je ljubljansko „Delo“ (9. februarja 1987) prineslo govor Ivana Dolničarja na zboru borcev 14. divizije.

Dejal je: „Morda bomo eden za drugim odhajali s tega sveta nezadovoljni z vsem... Prav gotovo pa bomo odhajali z mirno vestjo.“

Ivan Dolničar je pozabil povedati, da je premnogo partizanov odšlo s tega sveta mnogo prezgodaj — prav zaradi nemirne vesti! Ve, koliko partizanov je odšlo s tega sveta, ker so se obesili ali na drug način napravili samomor? Partizani so po vojni vendar imeli vso oblast in povsod uživali posebno protekcijo, vsega so imeli dovolj. Kaj jih je torej gnalo v prezgodnjo smrt? Bila je vest, ki je bila močnejša, ki jih je povsod zasledovala in jim noč in dan očitala strahote, katere so zagrešili nad svojimi slovenskimi brati in sestrami, ki so jih pred pomorom še grozno mučili. Kot blazni so begali, pekoči vesti niso mogli uiti; povsod jih je spremljala — do samomora! Ali pa morebiti edini Ivan Dolničar za te blazne samomorilce ni nikoli in ničesar slišal? —

Pravi: „Kajti naša partizanska generacija je storila to, kar vsaj v času kamor sega zgodovinski spomin, ni storila nobena, generacija slovenskega, pa tudi drugih narodov v Jugoslaviji...“

Zares! Vsaj nobena prejšnja generacija Slovencev — pa težko tudi drugih narodov — ni storila, kar je storila partizanska generacija!

Pri nas na Gorenjskem so partizani pričeli z revolucijo 21. avgusta 1941, ko so pomorili — prve Slovence!

Partizani so krivi, da so Nemci streljali talce — Slovence!

Partizani so med vojno in po koncu vojne pomorili tisoče ljudi — moške, ženske, starce, otroke, tudi dojenčke — Slovence!

Partizani so po vojni strahotno mučili in zverinsko pomorili 12.000 predanih, razoroženih domobrancev — Slovencev!

Partizani so med vojno in revolucijo požigali javna in zasebna poslopja, revne bajte in ponosne stoletne domačije — Slovencev!

Resnično, resnično! Nobena generacija ni storila Slovencem, kar je storila partizanska generacija! To ne bo šlo v pozabo do nam še neslutelnih rodov! —

In kljub temu je Ivan Dolničar še toliko zakrknjen, da se jezi: „Še kar naprej brskajo, iščejo, zbirajo, izmišljajo in sestavljajo napake, ki smo jih ali pa naj bi jih počeli v narodnoosvobodilnem boju...“

V zakrknjeni ihti pa ne pove, kdo brska in išče — in prinaša dokaze o resnični podobi partizanske generacije!

Resni zgodovinarji že vedo, da so vse knjige, katere so po vojni izdali komunisti, jalove izmišljotine, patološko širokoustenje in kratkopetė laži! Zato iščejo in brskajo za resnico, ki je že na pohodu in je nekaj še preživelih ostarelih zakrknjencev ne bo zaustavilo! Mimo so leta, ko je premnoge zaslepila splošna laž o nekakšni partizanski heroiki; na pohodu je resnica, ki bo odkrila med drugim tudi to, da so samo na Gorenjskem partizani med vojno pomorili več žensk in otrok kot — Nemcev!

Šlandrovo brigado so po vojni močno slavili kot nekakšno nepremagljivo silo. Januarja 1945 je štela 78 moških, kar še za četo ni dovolj. Bilo pa jih je kar dovolj in bili so zadosti zločinci, da so morili neoborožene ljudi — Slovence! — —

Pregovor pravi: Kadar človek ponori, je slabši od divje zveri!

Partizani so med vojno ponoreli; zato so bili slabši od zveri! Zato je partizanska generacija storila, česar ni storila nobena druga generacija na Slovenskem!

I. C.

NAŠI MOŽJE

Ferdinand Urbančič – 60-letnik

Eden od najmlajših vaških stražarjev in domobrancev je gotovo Ferdinand Urbančič, ki bo 31. maja 1987 dopolnil 60 let.

Skoraj istočasno pa bo dopolnila njegova soproga Milka 50 let.

Oba živita na švedskem.

Zakonskemu paru naše pristrčne in iskrene čestitke k ujhovom življenjskem jubileju!

Iz Milwaukee, ZDA, smo prejeli sporočilo, da bodo letošnjega julija obhajali svoje življenjske jubileje sledeči soborci — člani DSPB Tabor v Milwaukee:

Ivan Jakoš – 70-letnik

Kdo ne pozna našega zvestega soborca Taborjana „Johna“, kakor ga običajno kličemo.

Že vsa leta zvesto in vestno opravlja službo poverjenišтва našega Tabora za društvo Tabor v Milwaukee. Rad se tudi udeležuje vseh pomembnih prireditvev Tabora; tako ga večkrat srečamo na slovenski Pristavi, Genevi, Orlovem vrhu. Tudi nas v Argentini je že obiskal.

Tvoji prijatelji-soborci iz daljne Argentine: Božo, Dušan, France, Franci, Ivan, Lovro, Ludvik, Nace, Savo, Stanko, Vencelj... Ti kličemo: Kol'kor kapljice, tol'ko let, Bog Ti daj na svet' živeti!

Iste čestitke Ti izrekajo soborci-Taborjani razkropljeni po širnem svetu, a v prvi vrsti oni iz Milwaukee. V imenu vseh teh Ti to željo izreka

Sava

Janez Rifelj – 75-letnik

Soborec Rifelj se je rodil v Trebelnem na Dolenjskem. Bil je vaški stražar in domobranec ves čas.

Ob italijanskem razpadu se je njegova edinica umaknila na štajersko stran in se je po ofenzivi zopet vrnila na Dolenjsko.

Z družino se je umaknil v Vetrinje in je bil v taborišču Spittal, od koder je prišel v ZDA, Milwaukee, kjer je imel svoje sorodnike in kjer še sedaj živi. Vso družino ima preskrbljeno in tako sedaj v miru uživa svoj pokoj.

Rudi Kotar – 75 let

Rodil se je na Raki pri Škocijanu. Po poklicu je bil pek. Živel je pri svojih sorodnikih na Logu pri Savi. Svoj prosti čas je rad prebil na Radni pri Salezijancih, kjer je sodeloval pri pevskem zboru — gledališkem odru in športu.

Komunisti so vedeli, da je njih nasprotnik zato so ga zatožili oblastem, da je govoril proti kralju in je bil zato obsojen na 9 mesecev zapora. Pozneje se je izkazalo, da je bila obtožba neresnična. Ker so ga komunisti stalno zasledovali, se je umaknil v Ljubljano, kjer je še z večjo vnemo deloval proti OF.

Ob koncu vojne je odšel z domobranci na Koroško, otroci in žena so

ostali v Ljubljani in so pozneje prišli za njim v Milwaukee. Letošnje leto, meseca marca sta z ženo praznovala zlato poroko.

Oba, Rifelj in Kotar, sta zavedna Taborjana, odlična pevca in sodelujeta pri cerkvenem in pri drugih pevskih zborih in sta tako vedno dobrodošla, kjer se poje.

Obema 75-letnikoma čestitke soborcev Taborjanov, seveda v prvi vrsti onih iz Milwaukee.

Tone Šušteršič

Vetrinje – nauk za bodočnost!

O žaloigri v letu 1945, največji v zgodovini našega naroda, je bilo že skoraj vse povedano, razpravljano in napisano. A zdi se, da nekaterim, ki niso tistih strašnih dogodkov sami doživljali in črpajo informacije samo iz enostranskih virov, še niso jasni vsi vzroki, ki so dovedli do prežalostnega konca slovenske narodne vojske. Ni bil moj namen, posegati zopet nazaj v leto 1945, ker sem mnenja, da je tudi tu potreben nek zaključek; toda članek dr. Petra Urbanca v „Svobodni Sloveniji“ 29. januarja t. l. pod naslovom „Vetrinje — simbol vstajenja“, mi je vzbudil nekatere pomisleke iz drugačne perspektive.

Dr. Urbanc omenja namreč med drugim „neuspešno iskanje krivcev Vetrinske tragedije med nami samimi“... Mislim, da je z grozotno številk (okoli 10.000 vrjenih domobrancev) šele nastala narodna katastrofa v vsej strahotni, nepojmljivi razsežnosti. Razlika med približno 2.000 vojakov prvih transportov in naslednjih okoli 10.000 (ko je bila že opozorjena nevarnost od številnih prič), dovolj jasno govori, da števila 10.000 ni mogoče enostavno zatajiti in pripisati samo tuji krivdi. Krivci — poleg Angležev in seveda komunistov — med nami samimi obstajajo; ni jih treba šele iskati! Njih odgovornost se začne od prve pobegle priče Vlade Ljotića, preko dolge vrste naslednjih ubežnikov iz transportov in raznih očitvev do zadnje — za NOS edine verodostojne priče dr. Janeža in še dalje — do neprepredenega zadnjega transporta smrti.

Medtem ko so po krvavih glavah stopenih, napol nagih, izmučenih prodanih sužnjev 20. stoletja padali udarci z biči, koli, opasači, puškinimi kopiti, gazili s konji preko razmrevljenih, neprepoznavnih človeških gmoč, so člani NOS in poveljstvo SNV vztrajno zavračali izjave pobeglih prič, lastnih ljudi, ne da bi se prepričali o kruti resničnosti in nemudoma ukrepali, dokler je bil še čas. Noben član NOS z generalom Krenerjem ni spremljal niti enega transporta do železniške postaje, čeprav so imeli vsi člani s Krenerjem vred dovolilnice za prosto gibanje po Koroškem.* Edinstven

* (Izvid k Vetrinjski žaloigri v „Slovenski poti“ 1966 in Taboru.)

primer neodgovornosti, malomarnosti, ki ga skoraj ne zasledimo pri narodih z isto usodo in drugačnimi okoliščinami!

In sedaj — vsej tej gojeni zaverovanosti v „velike“ zaveznike, ki so spričo teheranskih in jaltških dogovorov postali zavezniki Sovjetov in Tita, in lahkotnemu prepuščanju vse slovenske narodne vojske najstrašnejši usodi, kljub verodostojnim izpovedbam ubežnikov iz transportov — nadeva dr. Peter Urbanč blesteč naslov: „Simbol vstajenja“. Kdo naj to razume? In če se pomudimo še pri „vstajenju“? Menda ni nikogar med zdorskimi Slovenci, ki si ne bi želel narodnega vstajenja; pravega, resničnega — ne v deklaracijah in bobnečih krilaticah! Toda, ali se temu cilju Slovenci v svobodnem svetu sploh kaj približujemo? Armenski prodor v svetu dosega že najvišje mednarodne forume, kje pa je ostala naša politična emigracija? Do kam sega njena „diplomacija“, ne ve nihče pravega odgovora! Bo naš vrhunski možganski potencial — preko 500 strokovnjakov v svetu, še nadalje ostal nedotaknjen, neizkoriščen?

Za vzpon v svetovni mednarodni politični šahovnici, za dosego narodnega vstajenja bo potrebno vsekakor drugačnih potez — odprte, dinamične strategije, če je ta v zdomstvu sploh kdaj obstajala!

Pridružujem se dr. Urbančevi želji, da bi nas ta žgoča narodna nesreča še bolj povezovala, kljub različnemu gledanju a dodajam: Vetrinje nam mora biti dragocen nauk in neprestano svarilo za bodočnost!

N. F.

Spominu Lojzeta Bratuža

Malo ve slovenska zdorska protikomunistična emigracija o primorskem rojaku-rodoljubi in kristjanu **Lojzetu Bratužu**, ki je pred 50 leti, dne 16. februarja 1937 preminul kot žrtev fašističnega nasilja.

Goriški glas nam je letos prikazal njegovo življenjsko podobo, ki je ena izmed onih dragocenih, brez katerih bi mali slovenski narod ne mogel vztrajati na težki poti v bojih za svojo svobodo proti sovražnikom, ki ga hočejo uničiti in se polastiti njegove lepe zemlje.

Pred 50 leti je zaradi zvestobe do svojega naroda moral umreti **Lojze Bratuž**, njegov duh pa še vedno živi ne samo v deželi oljke in trte temveč v vsej Sloveniji in v zdomstvu.

Fašizem in nacizem sta našemu narodu storila mnogo hudega. Končno se je za tema pojavil še bolj zločinski komunizem, katerega končni cilj je „uničiti Slovence, njih jezik, vero in navade.“

V različnih okoliščinah in času so se borili in umirali za Boga, narod in domovino **Lojze Bratuž** in slovenski domobranci. Kdor pa umrje za te najvišje vrednote, ni mrtev, ampak živi v hvaležnem spominu vseh poštenih Slovencev; tak bo vedno živel tudi **Lojze Bratuž**.

Slava mu!

THE SOUTH SLAV JOURNAL, Vol. 9 No. 3-4, Autumn-Winter 1986.

— 7 Chesterford Gardens, London NW3 7DD. — Editorial Board: N. Marčetić MA, Z. Antić, M. Davis ALA, A. Djilas MSC, U. Loring MA, M. Milivojević MA, D. Pleničar, F. Pomeranz MA, P. Taylor.

CONTENTS: Features: Mark Cornwall, *Between Two Wars: King Nikola of Montenegro and the Great Powers. August 1913 — August 1914 (II).* Dennis Reinhartz, *Aryanism in the Independent State of Croatia 1941-1945, The Historical Basis and Cultural Questions.* Dr. Vlado Bevc, *The Corfu Diary of Dr. Bogumil Vošnjak.* Salvatore Loi, *A Less Well Known Incident of World War I and the Salonica Front.* — **Economic Affairs** Marko Milivojević, *Yugoslavia's Increasing Economic Dependence on Comecon in the 1980's.* — **Dissent and Human Rights in Yugoslavia:** Belgrade Scholars demand Rule of Law. Croatian Lawyer on Treatment of Political Offenders. Serbian Appeal for Jailed Bosnian Muslims. — **Memoirs and Reminiscences:** Ljubo Sirc, *Legal Opposition (VIII).* — **Documents:** To the Commission on Human Rights of the UNO. The Case of Andrija Artuković. Nomination of Dr. Anatoly Koryagin for Nobel Peace Prize. — **Letters to the Editor.** — **Book Reviews:** Branko Franolić, *An Historical Survey of Literary Croatia* by E. D. Goy Vasa D. Mihailovich and Mateja Matejić, *A Comprehensive Bibliograph of Yugoslav Literature in English 1593-1980* by E. D. Goy. Veselin Djuretić, *Saveznici i Jugoslavenska Ratna Drama* by Walter R. Roberts & Slavko Todorovich. Stevan K. Pavlovitch, *Unconventional Perceptions of Yugoslavia 1940-1945* by Mark Wheeler. Zora Devrnja Zimmerman, *Serbian Folk Poetry, Ancient Legend, Romantic Songs* by George V. Tomashevich. Venko Markovski, *Goli Otok the Island of Death, A Diary in Letters* by Frank Pomeranz. Celian Hawkesworth, Ivo Andrić, *Bridge between East and West*, by Vladimir Miličić, Kvirin Vasilij, *Filozofija ljudskog Duha (Philosophy of the Human Spirit)* by Djoko Slijepčević. Sava Janković, *Trenuci i Trajanja*, by Vasa D. Mihailovich. Amnesty International, Bulgaria. — *Imprisonment of Ethnic Turks* by Charles Barlett. Heinz Richter, *Greece and Cyprus since 1920*, *Bibliography of Contemporary History* by Wassilis Kapetanyannis. — **Viewpoint:** Aleksa Djilas, *Croats and Serbs.* — **Periodical Review.** — **Notes on Contributors.** — **Book Received.** Naročbo toplo priporočamo.

.....

Domobranci! Vaša borba ni končala na Vetrinškem polju! Tam se je pričel odločilni boj za bodočnost, ki je sicer zahteval dvanajest tisoč vaših soborcev takoj na začetku. Toda zmaga je vaša! V napad torej! Ne da so vaši sinovi in tudi že vnuki, danes že vaši soborci! Bodite jim vodniki — do končne zmage, ki je svoboda naše zaslužnjene domovine!

Lastovki

(V spomin na hrabrega domobranca Jožeta Štefaniča)

Lastovka, predraga ptica ti,
jaz občudujem tvoje delo,
prišla od daljne domovine si
v to tujo, žalostno deželo.

Jaz vem, zakaj ta tvoj podvig,
čemu morjá je hotel tvoj objem
in vem, zakaj na tuje tvoj umik,
čemu ta smrtna muja predno umrem.

Domačo vigred hliniš, obkrožujoč moj vrt
samih križev, kamnov, samih ruš,
že vidiš, da nad mano bdí le smrt
in zrem za tabo v zboru mrtvih duš.

Zaman ti nudim svoj tresoči prst,
ti po domače živemu želiš zapeti,
ah, zvedeti, da še sem živ in čvrst
in brž z novico to domov vzleteti.

Bojiš se, da bi odkril kaj v tvojih krilih,
prebral, kaj z njimi pišeš zdaj po nebu,
o, videl, kaj v očeh zakrivaš milih
in kaj te v srcu gnalo je na begu.

Bol mojo nikdar ne doseže tvoja!
Tvoja večnosti je hipno sporočilo,
a usoda brez usode, to je moja,
smrt srcá je, ki bo večno bilo.

Ne ostani tu! Takoj domov se vrni!
Zrak, ki ga prebadaš, strašno peče,
srcé se trga, s teboj želi po noči črni
kot izstreljena groza puščice goreče.

Ti se povrni k njej, ko jaz ne morem,
vso težo spusti na moj grobni kamen,
tu naj razpade, kar diši po norem
in v meni tli in žge kot črni plamen.

O, že te vidim, plahutaš v zagonu!
Vedi, ko se umiri ti preplašen vik

in bila boš s perutmi po zatonu,
ko si uzrla me, iz me je planil grozen krik!

Ne zabi, da sem bil sovraštva žrtev,
in vse, prav vse pozdravi v domovini,
ne zabi, da čeprav sem mrtev,
mi bodo ostali živi nje spomini!

Ko pa premagaš véliko že morje,
ne boj se ga, to duša mi je zdaj! —
In ko premagaš Alp beló pogorje
in ugledaš zarjo, ah, moj rodni kraj,
tako j na grob poleti moje matere!

In glej, nobenega tam šuma s krili,
zadrži kljun zaprt, kar ti je moči,
dokler na njeni postojiš gomili,
nobene slabe vesti, nobenih solz ne toči!

Skušaj biti bolj ko grob njen tiha,
nadkrili z mirom pókoj njene duše,
še ti poskusi, kaj je bit brez diha,
in ne prestopaj se od tu do tam krog ruše!

Če bi pa vprašal kaj njen glas te mili,
to zmore, kdor še v grobu živo plaka,
takrat se zgani in zamahni s krili,
odleti v svet in poj povsod: On čaka!

In če še kdo potem te kje kaj vpraša,
reci, da si me videla res v črnem vrtu
kot ogenj tleč, ki veter ga raznaša,
O, LASTOVKA, LE TO NE RECI, DA SEM MRTEV!

R. S.

Četniški „vdor“ v Žiri

Ko se prične človek ozirati nazaj v lastno preteklost, se zvrste pred njim obrazi in dogodki. Vsak izmed nas pozna take trenutke: nekateri so prljjetni, drugi tragični, celo grozljivi.

En tak dogodek sem doživel v jeseni leta 1944, ko sem se v sestavu Notranjskega četniškega odreda pehal po grapah okrog Rovt, Sv. Treh kraljev, po vaseh v Polhograjskih Dolomitih. Ker se je tega dogodka dotaknil tudi partizanski zgodovinar Jože Vidic v knjigi s pošastnim naslo-

vom „Po sledovih črne roke“, se mi zdi potrebno, da kot očividec tistih dni zapišem vse, česar se spominjam.

Vidičeva knjiga je izšla v resnici že leta 1975. Kakšen je bil odmev nanjo v domovini, ne vem. Vsekakor spada Vidic med „zgodovinarje“ tiste vrste, ki se vse prehitro zadovolje z izjavami raznih „prič“, očividcev in udeležencev, največkrat pa tudi kar po svoje „rezonira“ in potem korajžno zapiše: takole je bilo in nič drugače.

To pot se Vidic opira na izjave Matije Merlaka iz Rovt nad Logatcem, ki se je, kot piše Vidic, kot 24-letni fant priključil četnikom Gorenjskega odreda. Po vojni je (Merlak) na zaslišanju opisal (četniški) pohod na Žiri. Na ta dogodek se torej nanaša tudi moj zapis.

Dosedanje izkušnje s „pričami“, ki jih uporabljajo komunistični zgodovinarji (ne le Vidic), so dokazale, da so njihove izjave največkrat prirejene po okusu „zgodovinarja“ samega in po namenu, v katerega so uporabljene. Ker je Merlak medtem umrl, pač sam ne more več ovreči nobene svoje izjave, navedene v Vidičevi knjigi. Ne gre pa v resnici za vprašanje, kaj je Vidic po svoje zapisal ali tolmačil, temveč bolj za vprašanje, kaj je izpustil, odnosno, kaj je Merlak sam zamolčal iz enega ali drugega razloga.

Najprej torej bi si kazalo ogledati osebnost Vidičeve priče. Kdo je bil Matija Merlak?

Vidic pravi, da je bil doma iz Rovt nad Logatcem. To drži le delno. Mate, kot smo ga poznali mi, je bil doma v nekem manjšem zaselku v bližini Rovt; morda je bil to Pesek. No, to ni tako važno. Po izjavi Vidica naj bi se Mate kot 24letni fant priključil četnikom Gorenjskega odreda. Tudi to ni točno. Bil je namreč eden prvih PARTIZANOV v rovtarskih grapah in je kot PARTIZAN sodeloval, ali celo vodil napad na postojanko Vaške straže v šent Joštu nad Logatcem. To pa je bil v resnici prvi večji partizanski napad na področju Polhograjskih Dolomitov. Kot pripadnik partizanskega Dolomitskega odreda se je Mate zapletel v prepir s komisarjem ali komandantom „Gadom“ in ga je ubil. Potem je iz odreda pobegnil in se več ali manj na svojo roko klatil po notranjski hosti, dokler ga ni ujel Notranjski četniški odred, ki ga je takrat (aprila 1943) vodil „Kran“, se pravi poročnik Jože Hlebec, ki je bil po vojni usmrčen v Ljubljani. Kot je bila to značilnost tudi četniških odredov v „drugi ilegali“ (po septembru leta 1943), je Hlebec Mateju zaupal in v kratkem času je Mate kot domačin v resnici vodil vse pohode in akcije takratnega Notranjskega četniškega odreda.

Kako in kje je Mate preživel čas med septembrom 43, ko se je Notranjski četniški odred obenem s Primorskim v resnici razšel, ni znano. Morda se je nekaj časa zadržal v odredu Janeza Marna-Črtomirja, ki je takrat nekako prelomil s partizani. Obstaja namreč pogosto objavljena fotografija, na kateri stoji Črtomir v družbi svojih oficirjev, za njimi pa stoji tudi Mate.

Vsekakor: ko je bil spomladi leta 1944 Notranjski odred obnovljen pod

poveljstvom poročnika Gorjana, je bil Mate eden njegovih najbližjih pomočnikov in komandir 11. čete Notranjskega odreda.

V poletju 1944 se je torej Notranjski odred gibal v glavnem na področju nad Logatcem, v okolici Sv. Treh Kraljev in Idrije. Mate, kot domačin in komandir „elitne 11. čete“, je bil soudeležen pri pripravah in izvedbi vseh odredovih akcij v tistem času.

Tako so se približali septembrski dogodki. Matejeve izjave, kot jih navaja Vidic, so v glavnem točne in bi mu nihče ne mogel očitati, da laže, ali da karkoli dodaja v svojo lastno korist. So pa stvari, ki jih ne omenja, odnosno jih je Vidic izpustil, da je tako lažje označil „pohod na Žiri“ za enega najtežjih „vojnih zločinov“ v Sloveniji.

Ostaja še vprašanje Matejeve poti do konca vojne, pa potem vrnitve v domovino in smrti v daljnji Avstraliji.

Konec marca leta 1945 sta se oba osrednja slovenska četniška odreda, Notranjski in Primorski, premaknila na Primorsko, ki je bila takrat že preplavljena s srbskimi četniškimi odredi „vojvode“ Djujića in Jevdjevića, ter s pripadniki Srbskih dobrovoljcev, se pravi pripadnikov Dimitrija Ljotića. Premik naj bi bil „političnega“ značaja. Rečeno nam je bilo, da bodo srbski odredi skrbeli za varnost in vzdrževali partizanski pritisk, mi, Slovenci, pa bomo predvsem vodili propagandno akcijo za (monarhistično) Jugoslavijo. Predvidena je bila nova slovenska četniška brigada, ker bi se nam morala priključiti tudi Gorenjski in Dolenjski odred. Do tega pa ni prišlo: Gorenjski četniki so se dodobra pomešali z gorenjskimi domobranci, tako, da ni bilo več mogoče govoriti o „četniškem“ odredu, Marn, Črtomir, kot poveljnik Dolenjskega odreda, pa je bil vselej nekaj posebnega: „lokal-patriot“ bi bila morda še najboljša oznaka. Kot bivši partizan in krščanski socialist, tudi ni nikdar do kraja priznal avtoritete „Jugoslovanske vojske v domovini“ in je tudi ob povelju, naj se pridruži premiku na Primorsko, poslal samo posebno patrolo, okrog deset fantov, tako se mi zdi, pa še ti so, menda v prvi noči, ki smo jo prespali v Podgori nad vipavskim šentvidom, pobrali „šila in kopita“ in jo mahnili nazaj na domače Dolenjsko. Bila je to seveda zanje usodna napaka: mi smo se v tragičnih dneh po koncu vojne vsi obdržali. Dolenjski odred pa je bil uničen še predno je dosegel Koroško in Marna samega naj bi partizani umorili po nečloveškem mučenju.

Po prehodu preko Soče, prvega maja 1945, smo bili prepeljani najprej v Ceseno, v srednji Italiji, nato v Forli, od tam pa v Eboli, južno od Salerna. Iz tega taborišča je Mate pobegnil, in kot zdaj vemo, se je vrnil v domovino, nastopil kot priča na Rupnikovem procesu, bil obsojen, prestal kazen in se nato izselil v Avstralijo, kjer je umrl.

Ob zori prvega septembra leta 1944 je Notranjski odred prenočeval na Petkovcu. Spali smo pod „toplarjem“ in prebudilo nas je strahotno bobnenje topov. Hrup je bil tako močan, da se nam je zdela možna samo ena razlaga: zavezniki se izkrcavajo v tržaškem zalivu. Bobnenje je prihajalo in pojenjavalo; motilo nas je dejstvo, da ni bilo v zraku nobenih letal: če

je res v teku invazija, bi morala sodelovati tudi letala in od morja do nas razdalja ni bila tako velika, da se ne bi prej ali slej pojavila tudi letala na nebu. Toda — letal ni bilo, pač pa je enkrat sredi dneva prihitela patrola domobrancev iz Rovt s sporočilom: partizani napadajo Črni vrh nad Idrijo.

Ker so medtem topovi utihnili, je bilo jasno, da Črnemu vrhu samemu ni več pomoči. Sledilo je posvetovanje oficirjev in ob zori naslednjega dne je bila odposlana iz taborišča močna patrola, ki jo je vodil poročnik Marko. Njen namen je bil: postaviti zasedo partizanskim oddelkom, ko se bodo s Črnega vrha vračali proti Žirem.

Po dobri uri hitrega marša po gozdovih, smo res opazili, da smo na sledi večji skupini ljudi. Premikali smo se po grebenu in na levi se je odpirala Poljanska dolina s Soro. Krenili smo preko čistine in se pomikali ob robu gozda. Od nekod so padli streli, po vsej verjetnosti njihova zaščitnica.

Pohiteli smo v smer, odkoder so prihajali streli, in kmalu naleteli na prostor, kjer je skupina očitno obedovala: oglodane kosti, še topel pepel in nekaj raztrganih kosov obleke. Preiskali smo še vse grmovje in podrast in tam našli kurirsko torbo, nabasano z dokumenti in zemljevidi. Torbo je prevzel Marko in pregledal vsebino. Če nam je kaj povedal o vsebini dokumentov, se ne spominjam več, dozdeva pa se mi, da je bila takrat omenjana možnost partizanskega napada na vas Žažar in pa ime: dr. Ernest Demšar.

Doktor Demšarju, prav za prav osrednji osebi tega-le zapisa, so se takrat tragično iztekali dnevi. Doma je bil iz Idrije, medicino je študiral v Beogradu in bil ob izbruhu vojne zdravnik v Žireh. Leta 1941 so ga Nemci zaprli in znašel se je v Dachauu. Ker pa je bil tehnično italijanski državlján, je bil izpuščen in vrnjen v „Ljubljansko pokrajino“. Tu je bil spet nekaj časa zaprt, nato pa izpuščen in naselil se je v Rovtah, kjer si je hitro pridobil sloves odličnega zdravnika pa tudi — zavestnega komuniste. Bil je zelo priljubljen med ljudmi, nikdar pa tudi ni opustil prilike, da ne bi agitiral za „novi red“, ki bo sledil sovjetskemu zgledu. Rovtarski domobranci ga niso nadlegovali, ker jim je bil pač potreben kot zdravnik, poleg tega je bila njegova popularnost tudi njegov najboljši ščit.

To ga je slednjič najbrž tudi pokopalo. Po padcu Črnega vrha je namreč odkrito govoril po Rovtah, da je prišel čas „svobode“, in že v nekaj dneh se je odločil, da se poda preko meje v Žiri, kjer je že obstajala svobodna partizanska „republika. Pobral je svoje stvari, jih naložil na voz obenem z ženo in otrokom in odšel.

Zakaj mu rovtarski domobranci odhoda niso preprečili, ni jasno. Zdi se neverjetno, da bi mogel človek njegovega statusa kar tako izginiti iz vasi. Toda, odšel je. S tem pa je sprožil prvi kamenček plaz, ki ga je zasul.

Notranjski četniški odred se je takrat še vedno zadrževal na Petkovcu. Moralo je biti 5. septembra, ko je prišlo sporočilo, verjetno od

rovčarskih domobrancev, da se partizani in njihovi terenci širokoustijo, da je zdaj na vrsti domobranska postojanka na Hotedršici, ki da jo bodo zdrobili tako, kot so Črni vrh.

Domobranske postojanke na tem okolišu so bile seveda odločene, da to preprečijo in zaprosile so za pomoč tudi četnike. Izdelan je bil načrt za širok obroč zased okrog Hotedršice, ki naj bi preprečil, da bi jo partizani obkolili in uničili. Tisti večer smo torej zapustili Petkovec in odšli na Žiberše. Ker nismo vedeli za sodelovanje domobrancev, pač pa za namen naše akcije, nam ni bil kaj preveč všeč. Navsezadnje, grmenje topov na rmem vrhu nam je še šumelo po ušesih in vzbujalo določeno mero „spoštovanja“. No, ko smo dosegli grebene na Žiberšah, smo hitro ugotovili, da so tam tudi domobranci iz okoliških postojank, v bližini pa naj bi bil celo Rupnikov bataljon: Hotedršica je bila zavoravana.

Ostali smo na položaju vso noč in ker je bil predvečer kraljevega rojstnega dne, smo zakurili še velik kres, nekateri po so celo vedeli povedati, da je ta kres tudi znamenje zaveznikom, kam naj odvržejo orožje. Vendar je noč minila brez posebnega razburjenja in drugo jutro smo Žiberše spet zapustili ter odšli v Hlevišo, pod vrhom Sv. Treh kraljev, kjer smo proslavili kraljev rojstni dan, novinci pa so mu prisegli.

Po vrnitvi na Petkovec je prišel ukaz za premik. Odšli smo proti severu, mimo Smrečja in se ustavili v zaselku s primernim imenom: Samija. Menda je bila tam ena sama kmetija, z gospodarskimi poslopji. Že isti dan, najbrž, je prišlo sporočilo, da je na Brezovici pri Ljubljani, v taborišču „Totovcev“ več fantov ki bi se nam radi pridružili. Odposlana je bila patrola, da jih pripelje v odred, toda vrnila se je z enim samim in še ta je bil — študent, ti pa po mnenju „starih“ borcev niso bili kaj prida vredni... Vsekakor, neuspeh te akcije je komandanta Gorjana vznemajil.

Naslednji dan so se potem pričeli nanagloma razvijati dogodki. Najprej je v odred prispela „komanda“: polkovnik Andrej, Ivan Prezelj, ki je bil sicer že poveljnik Slovenije v sklopu Jugoslovanske vojske v domovini, a ne še general; načelnik njegovega Glavnega štaba major Skalar, se pravi ljubljanski sodnik dr. Valentin Benedik: dva brata Hajnriharja; eden je menda ostal z nami, drugi, naš glavni „financir“, je spet odšel; dalje naj bi bil v tej skupini profesor Mirko Bitenc, ki pa se ga ne spominjam; major Savo Duduković in podpolkovnik „Marko“, Srb, delegat Vrhovne komande. Bitenc naj bi bil komandant Vzhodne Slovenije in Duduković Zahodne.

Zaradi navzočnosti „komande“ je bil odred tisto popoldne več ali manj brez „dela“. Opoldne je odšla neka patrola, ostali smo poležavali pod toplarjem in ugibali o čem govorijo „gospodje“ v vrhni čumnati. Oba, poročnik Gorjan in Marko, sta prav tako odšla iz odreda in ju še ni bilo nazaj, ko so v neposredni bližini padli strelci pušk in nato tudi brzostrelk. Samija leži v plitvi kotanji, ki nato preide v položen breg in na drugi strani tega brega je bila spet samotna kmetija.

Jasno je bilo, da so strelj prihajali prav od tiste domačije. Od nekod je pridrvel narednik Kožar in vpil: „Umik, umik!“, čeprav se moj prijatelj, ki je bil tudi tam, spominja, da je Kožar vpil: „Juriš!“ Ni važno. Streljanje je nekoliko ponehalo in trije naši fantje so s strojnico odhiteli preko brega. Ostali smo z orožjem v roki čakali, kaj bo. Nekako v istem času sta se od nekod prikazala Gorjan in Marko, z druge strani tistega brega pa smo slišali obupne klice: „Doktor, doktor!“

Notranjski odred je v resnici imel tudi „doktorja“ in spominjamo se, da mi je v prvih urah po prihodu nekako odleglo, ko sem slišal, da nekoga ogovarjajo z „doktorjem“. „Če stopim na mino in mi raztrga nogo, bo tam vsaj nekdo, ki mi bo znal pomagati.“ No izkazalo se je, da je bil ta „doktor“ v resnici ljubljanski zlatar, ki je nekoč v stari jugoslovanski vojski služil kot sanitejec in — obvezoval žuljave noge.

Kričanje se je bližalo in kmalu smo zagledali dva ranjena soborca, ki sta se po bregu z veliko težavo bližala bazi. Medtem so se vrnili tudi oni trije, ki so planili v smer streljanja, in kmalu je postalo jasno, kaj se je zgodilo.

Mimo tiste domačije na drugi strani brega je vodil kolovoz, po katerem si mimo Smrečja prišel v Žiri. Patrola, ki je opoldne odšla iz taborišča in jo je vodil narednik Arso, Srb, se je pred povratkom ustavila na tisti domačiji; in medtem, ko so fantje sedeli v „hiši“, je po kolovozu prišla partizanska patrola, ki je vodila okrog 30 Totovcev (iz taborišča pri Brezovici!), ki so se očitno odločili priključiti partizanom.

Ko jih je Arso opazil, ga je pograbila panika: namesto, da bi s patrolo ostal v hiši, kjer ga partizani morda ne bi niti opazili, je odredil „preboj“ na bazo onstran hriba. Ko so fantje planili iz hiše, so seveda zaregljale brzostrelke: dva sta bila ranjena in dva sta obležala mrtva. Rešil se je samo Arso, ki je odnesel le kroglo v kopitu svoje „mauserce“. Partizanska patrola je nato z vso naglico zapustila kolovoz in se zgubila v hosti, kjer so jo oni trije zaman iskali.

Gorjan je bil ves iz sebe: padla sta Dolenjec Meglič in Uskok Janko, živahen, vesel fant, ki je bil Gorjanu še posebej pri srcu. Jeza je bila še toliko večja spričo tistih „Totovcev“: eden k nam in cela truma k partizanom; in slednjič: Arso je pokazal popolno nesposobnost. Gorjan ga je pri priči nagnal iz odreda; odšel je k „Primorcem“.

Ko so na prostor pred toparljem prinesli Megliča in Janka, so iz hiše prišli tudi komandanti. Jankove mrtve oči so strmele vanje.

Ne vem, zakaj je takrat govoril polkovnik Marko, delegat Vrhovne komande. Morda je pred njim govoril še kdo drug, toda v spominu so mi ostale samo Markove besede:

„Nas sve to očekuje, ako ne budemo hrabri i složni...“

Drugi dan smo Janka in Megliča pokopali na šent Joštu in potem se je odred premaknil na Žažar. V tistem času nekako smo prejeli sporočilo rovtarskih domobrancev, da jim je „ušel“ doktor Demšar. Kako se je to zgodilo, bi morda vedel povedati kdo od domačinov. V našem odredu pa se

je najbrž ob tem sporočilu porodila ideja za vdor v Žiri, se pravi za „kazensko akcijo“, s katero bi bila maščevana smrt naših dveh vojakov. Mate Merlak je v svojem pričevanju v Ljubljani izjavil, da se je akcija pričela v noči od 12. na 13. september in ni nobenega razloga, da bi to navedbo osporaval.

V Notranjskem odredu smo imeli tudi dva Žirovca: Valuka in Valhuna, oba verjetno nekdanja partizana. Kot se spominja moj prijatelj, je eden od njiju na hitro odšel v Žiri ali vsaj proti Žirem in si ogledal položaj. Po njegovem povratku smo torej šli na pot in med nami se je govorilo, da bomo to pot morda zajeli tudi nevarnega terenca, ki se je skrival pod imenom Kragulj in smo ga vse poletje lovili s skoraj neko obsedenostjo, pa se nam je vselej izmuznil.

Mate je izjavil, da so v akciji sodelovale tudi okoliške domobranske postojanke in da je akcijo vodil podpolkovnik Bitenc. Njega so po vojni ujeli v Ljubljani in je na procesu izpovedal, da so sodelovale postojanke Horjul, šentjošt, Trije kralji, Rovte, pa Gorenjski in Notranjski četniški odred. Za skupnega poveljnika akcije pa da je bil določen kapetan Kuhar.

Žiri so res veljale za partizansko trdnjavo in je tam precej časa že obstajala „republika“, zato bi bilo sodelovanje domobranskih postojank razumljivo, morda celo zaželeno. Toda, kot udeleženec te akcije se ne spominjam, da bi kjerkoli naleteli na domobrance. Tudi se zdi malo verjetno, da bi domobranci prestopili še vedno veljavno demarkacijsko črto med „Italijo“ in „Nemčijo“ ker Nemci takih akcij niso dovoljevali, Gorenjsko domobranstvo pa je bilo takrat še v povojih. Tudi je bil celoten namen te akcije, dobiti v roke doktorja Demšarja, ker tega rovtarski domobranci niso mogli, ali bolje: smeli opraviti. Ker je Bitenc na procesu po vojni potrjeval vse, kar so mu očitali, je dvom v navedbo o sodelovanju domobranskih postojank torej upravičen.

Bitenc sam, ki naj bi bil komandant „Vzhodne Slovenije“, nam je bil domala nepoznan. Osebnost sem ga videl samo enkrat nekje na „meji“ nekaj dni pred dobro poznano akcijo v Lahovčah na Gorenjskem. Tudi je nekam nenavadna njegova izjava, da je bil „za skupnega poveljnika“ določen kapetan Kuhar. Jože Kuhar je bil aktivni oficir jugoslovanske vojske in je bil v Slovenskem domobranstvu poveljnik „Voda za zvezo“, odgovoren za signalo zvezo med domobranskimi postojankami. Bil je izredno resen človek in mu je v prav kratkem času uspelo vzgojiti kader signalistov ter z njimi povezati domobranske postojanke s signalno službo, pa tudi s telefonskimi zvezami in proti koncu tudi z radiom.

Konec julija ali v začetku avgusta leta 1944 so Nemci ugotovili, da je Kuhar v radijsko omrežje vključil tudi četniške odrede in izdan je bil ukaz za njegovo aretacijo: v zadnjem trenutku jim je ušel in srečno došel v Notranjski odred, kjer je odslej nastopal pod imenom Slobodan. Bil je torej tehnični oficir in je tudi v odredu takoj nadaljeval z razpredanjem komunikacij. Spominjam se vsaj enega „eksperimenta“, ko smo s beligrafo stopili v zvezo s postojanko pri Treh kraljih. Da bi bil Kuhar-

Slobodan „skupni poveljnik“ akcije na Žiri, se torej zdi malo verjetno, razen če je morda šlo zgolj za „simboličen“ naslov. Merlak ga v svojih navedbah ne omenja in pravi, da je akcijo vodil Bitenc. (Kuhar je po vojni umrl v Chicagu.)

Proti Žirem smo se pomikali preko Lavrovca in Žirovskega vrha. Ob zori smo prišli do Goropek, kjer je večina odreda zasedla položaje, manjša skupina z večino oficirjev pa se je spustila v Žiri.

Vidic piše v svoji knjigi na strani 209: „Žirovci se spominjajo, da so četniki in domobranci vdrlí v okoliške vasi pijani. Ustavili so se pri vsaki hiši in zganjali ljudi skupaj. Moški so morali trgati partizanske letake z oglasnih desk. Streljali so vsevprek: ljudem pod noge, nad glavami in v zrak...“

To je vsekakor čista domišljija: kje pa naj bi se četniki in domobranci napili, ko pa so morali biti na nogah, se pravi na poti, vsaj štiri ure predno so „vdrlí“ v okoliške vasi? Res pa je, da smo v bližnjih hišah naročili zajtrk in da sem takrat nekje na Goropekah jedel najboljšo (v strahu skuhane in zabeljene) žgance v svojem življenju. Oba s prijateljem, ki je tudi ostal na položaju nad Žirmi, se spominjava naravnost nenavadne tišine, ki jo je le tu in tam pretrgal kak strel ali močnejši glas.

Kaj se je medtem godilo v Žireh. Mate Merlak, ki je bil verjetno v trgu, pravi naslednje:

„Po vdoru v Žiri in aretaciji dr. Demšarja smo s silo prignali vse vaščane h Katernikovi gostilni. Dr. Demšarja so v gostilni zasliševali. Pri sklepanju obsodbe so bili navzoči podpolkovnik Mirko Bitenc, poročnik Jože Saje, Sajatov namestnik kapetan Pleša, poveljnik primorskega četniškega odreda poročnik Debevc in še nekateri četniki.“

„Dr. Demšarja so obsodili zato, ker je menda v svoji ordinaciji agitiral za partizane. Kot dokaz naj bi bilo dejstvo, da je dr. Demšar zapustil svoje bivališče v Rovtah in se preselil v Žiri. Torej z območja, ki so ga kontrolirali četniki, se je preselil v partizanski kraj.“

„Po izreku sodbe je podpolkovnik Bitenc stopil pred gostilno in zbrani množici v propagandnem govoru zagrozil, da se bo z vsakim tako zgodilo kot z dr. Demšarjem in dvema terenama, ki so obsojeni na smrt. Domobranci, ki sodelujejo s četniki in Nemci, je prikazal kot prave borce za demokracijo in kraljevino Jugoslavijo.“

„Obsodbo nad dr. Demšarjem je opravil Jože Kožar iz notranjskega odreda.“

Tako torej naj bi izjavil Mate Merlak po navedbi v Vidičevi knjigi.

Vsekakor je bil njegov spomin zdaj precej boljši od Bitenčevega: namesto Gorenjskega četniškega odreda navaja Mate, pravilno, Primorskega, ki ga je vodil poročnik Debevc. Mate tudi ne omenja kapetana Kuharja-Slobodana, ki naj bi bil po Bitenčevi izjavi „skupni poveljnik“ akcije. Pravtako ni govora o domobrantskih oficirjih v Katernikovi gostilni, kjer bi gotovo moralo biti, če bi bile v „skupni“ akciji udeležene tudi njihove edinice. (V resnici niso bili odnosi med četniki in domobranci v tistih

časih nič kaj prijateljski. Med častniki je bilo celo opaziti odkrito neprijaznost, če ne še kaj več.)

Bolj kritično je vprašanje, kdo je izvršil sodbo nad obsojenci. Mi, ki smo ostali v zasedah nad Žirmi, smo po zaključeni akciji izvedeli, da je bil dr. Demšar zajet, obsojen in ustreljen, pa tudi, da je sodbo izvršil Jože Kožar, doma nekje z Dolenjskega. Za DVA RANJENCA ni vedel nihče, prav tako ne za dekleti, katerih smrt pripisuje Vidic domačinoma, četnikoma Valuku in Valjhunu, iz česar bi se moglo sklepati, da gre morda za čisto osebno obračunavanje. Vsekakor se mi zdi umestno zapisati, da večina udeležencev tiste akcije ni nič vedela ne o dveh terenakah, ne o dveh ranjencih, ki naj bi bili prav tako usmrčeni.

Z naše strani bi morda kazalo navesti naslednje.

Okrog enajstih dopoldne so do skupine, ki je čakala v zasedi nad Žirmi, privedli ujetega dr. Demšarja. Bil je razumljivo razburjen in objokan. Poročnik Gorjan nam je zabičal, da s svojimi življenji jamčimo zanj. Nato se je spustil nazaj v Žiri. Demšar nam je s solzah zatrjeval, da je nedolžen in prigovarjal, naj ga izpustimo, češ da ima ženo in otroka in da je edini zdravnik na tem področju. Dejal je, da je odšel iz Rovt, ker so ga domobranci preganjali, zdaj pa ga bodo četniki ustrelili. Nismo seveda vedeli, kaj se je dogajalo v Katernikovi gostilni, zato smo mu v najboljši veri prigovarjali, da ne bo ustreljen, temveč pridržan v našem odredu, ker tudi mi potrebujemo zdravnika. Ni nam verjel.

Čez čas se je vrnila vsa skupina, ki je bila v Žireh, in dano je bilo povelje za odhod. Demšar je bil zadnji v koloni, pod močno stražo z naperjenimi puškami. Med potjo so padale šale na račun Žirovcev, ki da so bili pošteno prestrašeni med četniškim obiskom. Izvedeli smo tudi, da se je „oni drugi“ (verjetno terenec Kragulj) spet izmuznil. Sploh smo se vsi vpraševali, kje so bili partizani, ker bi morala biti po naših podatkih v Žireh ena cela brigada. No, nanjo nismo naleteli, čeprav se mi zdi, da so nekateri govorili, da so odkrili brigadno kuhinjo s prevrnjenimi kotli.

Med pohodom se je poročnik Gorjan, poveljnik Notranjskega odreda držal nekam zase. Jasno je bilo, da nekaj intenzivno premišljuje.

Nekje na grebenu je ustavil kolono in nas vprašal, kdo se javi, da ustreli „tega terenca“. Medtem, ko smo ostali molčali in nam je stiskalo grla, se je javil Jože Kožar s svojo brzostrelko.

Eden fantov je priskočil h Gorjanu in ga skušal pregovoriti, naj si premisli, češ, da je Demšar odličen zdravnik, ki bi nam v odredu „prav prišel“.

Gorjan je odkimal. „Ga boš ti stražil noč in dan?“

Pomignil je Kožarju, ki je z Demšarjem odšel v stran med skalovje. Čez nekaj časa smo zaslišali dva kratka rafala brzostrelke...

Ostaja torej še vprašanje, kdaj in kje sta bili umorjeni tenki in dva partizanska ranjenca, o katerih govori Vidic. Na strani 211 pravi:

„Drugi dan sta žena dr. Demšarja in Ivanka Peternel šli po sledovih četniške kolone in kmalu zagledali grozovit prizor: pet umorjencev.

Marija je objela mrtvega moža. Ivanka pa mrtvo sestro Marjanco Kopač. Žirovskega zdravnika je ustrelil Jože Kožar iz Dobropolja.“

Kot na brezštevilnih drugih mestih v svoji knjigi (sam jo označuje za „dokumentarno-reportažni zapis“), je Vidic tudi tukaj neodpustno površen. Število umorjencev se sicer ujema z ostalimi navedbami, zamejnal pa je imena: umorjeni naj bi bili Marjanca JEREB in Terezija KOPAČ. Ker gre torej za „dokumentarno-reportažni“ zapis, si lahko vse te nejasnosti razlagamo na ta način, da predstavlja „dokumentarni“ del gradiva dejstvo, da je ob tisti priliki res izgubilo življenje pet oseb, v „reportažnem“ delu pa je te smrti povezal, da si je s tem prihranil delo, in jih pripisal četnikom Notranjskega odreda, odnosno njihovi „uradni“ misiji v Žireh. Ni namreč izključeno, da sta bili obe terenki in oba ranjenca umorjeni na lastno pest, ne pa na ukaz četniškega vodstva. Tudi Bitenc sam je na procesu sprva trdil, da ni nič vedel o dveh ranjenih, kasneje pa naj bi (po Vidičevi trditvi) izjavil, da je v Katernikovi gostilni zaslišal vseh pet obsojencev. Ker za usmrnitev ranjencev nihče izmed nas ne ve, je najbolj verjetna razlaga, da sta bila, če sta bila, umorjena takoj, ko so ju zajeli, ker ni imelo dosti smisla vlačiti ju na zaslišanje pred „sodišče“.

Kaj se je torej zgodilo v Žireh v zgodnjem septembru leta 1944 — Vojni zločin

Partizanski zgodovinarji, obenem z Vidičem, nimajo nobenih težav pri obsojanju te četniške akcije. Gledano iz perspektive skoraj 45-ih let bi tudi lahko označili celotno akcijo za zločin. Toda takih zločinov je takrat v Sloveniji mrgolelo: dogajali so se vsak dan in za ogromno večino so odgovorni — slovenski partizani, ne pa četniki ali domobranci.

Medtem namreč, ko navaja Vidic Merlakove izjave kot suha dejstva, ki podpirajo Vidičeva mnenja, je pa jasno, da je treba za dokončno presojo nekega dogodka preučiti tudi njegovo ozadje in razloge, ki so privedli do njega. Brez Črnega vrha in tistega nesrečnega spopada na Samiji bi tudi četniškega „vdora“ v Žiri ne bi bilo in dr. Demšar bi morda danes tam užival zasluženi pokoj. Tako pa je bil, delno zaradi svojih lastnih cdločitev, ujet v vrtimec dogodkov, iz katerega se ni mogel rešiti. Tako se je priključil tisočim Slovencem na eni ali drugi strani, ki so v imenu ene ali druge miselnosti šli po svoji poti skozi življenje do končne postaje, ki jim je bila, ali jim šele bo, določena.

Toda, če je v vseh teh žrtvah nek globlji smisel in pomen, potem je jasno, da bo ta smisel in pomen dosegel svoj namen le, če bodo ta tragična življenja opisovana in obravnavana v luči RESNICE, brez propagandnega olepšavanja ali napihovanja.

Nastopa namreč čas resnice. Samo ta nas bo v resnici osvobodila naše tragične preteklosti.

TEMA ZA RAZMIŠLJANJE

V senci zasluge raste nevoščljivost.

OKROŽNICA ZA MAJ IN JUNIJ 1987

Lepa je pomlad zelena, ko vse oživi — poje narodna pesem.

Narava se odeva v bujno zelenje, s cvetjem različnih barv in vonja in usmerja naše misli na dobroto božjo. V srcih kipi ljubezen do življenja za dosego ciljev za bodočnost.

Upravičeno smatramo pomlad za najlepšo dobo leta. Tudi mladost primerjamo pomladi, kajti, kar bomo sejali v pomladi življenja, to bomo želi v jeseni življenja.

Tudi leta 1945 je bila v naravi lepa pomlad. Toda nobena pomlad v zgodovini našega naroda ni bila tako izmaličena kakor leta 45. Cvet našega naroda, domobranci, je bil namreč prezgodaj pokošen in bil vržen v grobove Teharja, Kočevja in drugod. Padli so za Boga, narod in domovino, da bi vsaj njihovi potomci mogli zaživeti v svobodi. Že ob njihovem rojstvu jim je Bog določil poslanstvo — bili so torej izbranci božji — skupno s škofom Rožmanom in generalom Rupnikom. Zgodovina uči, da narodi, ki ne sledijo zgledom in naukom svojih vzornikov, propadajo.

S spominskimi proslavami vsako pomlad torej manifestiramo našo zvestobo zgledom in naukom naših vzornikov — velikih mož.

Ponavljam, mi nismo slučajno ostali živi, ampak po volji božji. Kot žive priče moramo divjanje komunizma razgaljati in se boriti proti njemu vedno in povsod.

Prerejajmo te proslave na najslavnejši način, ker to zaslužijo pokojni domobranci, ker je to potrebno za javnost in posebno za vzpodbudo naši mladini.

Bog — Narod — Domovina!

Ludvik Kolman
predsednik

NAŠI MRTVI

✠ Štefka Pristavec

V mestu Rosario — Argentina — je umrla 9. aprila 1987 gospa Štefka Pristavec v 87. letu.

Zadnje mesece svojega življenja je preživela pri družini sina, edinca g. Zorana, ki tudi živi v tem mestu.

Pri Pristavčevih je bilo znano zbirališče in povezava ne samo onih Slovencev, ki žive v Rosario, ampak tudi tistih, ki so prihajali tja. Tude mene je zanesla pot do njih. Pokojna gospa je tudi redno obiskovala slovenske šolske sestre v sosednjem mestu San Lorenzo.

Rodila se je na Štajerskem, bila je narodno zelo zavedna, razgledana ter gostoljubna gospa.

Bila je zvesta naročnica Tabora in obenem poverjenica Tabora za mesto Rosario.

Iskreno in globoko sožalje sinu Zoranu in njegovi družini.

Gospe Štefki miren počitek v argentinski zemlji!

Inž. A. M.

✦ **Martina Lah**

Po hudi nesreči je umrla ravno na Veliko noč t. j. 19. aprila 1987 v San Martinu (Bs. As.) gđc. **Martina Lah**.

Dne 21. aprila 1987 smo jo v lepem številu spremili na njeni zadnji poti na sanmartinsko pokopališče. Pogrebne obrede s sv. mašo je opravil dr. Jure Rode.

Pokojna Martina je dočakala le 37 let. Bila je hčerka pred petimi leti umrlega prvoborca Poldeta Laha-„Kovača“.

Iskreno sožalje njeni mami gospe Fani, sestram: Kati, Olgi, Veri in Anici ter bratu Juretu z družinami.

Martini naj bo lahka argentinska zemlja!

✦ **Janko Jerala**

Pokojni **Janko Jerala** je že nekaj mesecev živel v Rožmanovem domu v San Justu.

Dne 7. maja 1987 se je podal v mesto Buenos Aires, od koder je prišlo zvečer žalostno sporočilo, da je v prometni nesreči izgubil življenje. Pokopan je bil na pokopališču Villegas v San Justo.

Dočakal je 77 let.

Pred zadnjo vojno je bil župan v Vodica na Gorenjskem. Bil je najblajši župan v Sloveniji.

Janku miren počitek v tuji zemlji!

IZ PISEM

ZR Nemčija, 28. 2. in 21. 3. 1987

...Vam kar naravnost povem, da se od njihovih časopisov splača brati le „Mladino“ in „Novo revijo“. No, to slednjo so (št. 57) lepo prepovedali, češ da je usmerjena proti socializmu, proti samoupravljanju itd. Baje bo morala vlada na posebni seji razpravljati o nadaljnjem obstoju te revije! Zgodovina se ponavlja; pred 25 leti je bilo podobno s „Perspektivami“ in „Revija 57“... Pravijo, da bo naslednji udarec veljal „Mladini“. Rubrike Džuli švige letos že ni več; so jo ukinili. Jim je šla preveč na živce...

Razen cirkusa okoli „Nove revije“ pa zganjajo tudi celega vruga za-

radi dveh knjig: Rebulovega Vrta bogov in Kocbekovega Dnevnika. Celo neki Mitja. Ribičič — sicer silno velik humanist (baje je na Pohorju ljudi kar s poleni pobijal!) — je izjavil, kako zelo je žalosten, da lahko takšne knjige — ojoj, ojoj — izidejo; in to z denarjem socialističnega ljudstva... O Kocbeku pa tako vemo, kako in kaj; vsega si je bil lepo sam kriv! Kdor se z volkovi druží, mora z njimi tuliti — ali pa držati gobec! Povedati pa je tudi treba, da ljudje premalo poznajo tzv. „Dolomitsko izjavo“. Pa sedaj veliko katoličanov misli, kakšen neznanski uspeh so dosegli s škofovím božíčnim voščílom na televiziji. To je prav precej naivno; prava kocbekovščina! To so samo drobtinice, ki jih je oblast morala razsuti, da bi vsaj kozmetično izgledalo vse v redu. Dejstvo pa je, da jih popolnoma zavoženo gospodarstvo prav sili k popuščanju. Saj veste, da volk dlako menja... Res pa je tudi, da so v Sloveniji razmere malo bolj znošne, kot pa v drugih predelih tega balkanskega imperija. Časopis kot npr. „Mladina“ se v drugih delih ne bi mogel obdržati dalj kot kakšen mesec. No, to je vsaj začetek; kakšen bo pa konec, bomo pa še videli... Zadnjič je nekdo kar direktno (sicer malo „ordiner“) napisal, da tisto, kar je bilo v jajcu (mišljeno je seveda mesto Jajce — AVNOJ) spočeto, bo v riti končalo... Še vici postajajo čedalje bolj ostri.

Ja, do moje penzije (če jo bom sploh dočakal) bo pa še trajalo kar več kot 20 let. Bo treba že prej pričeti s pisanjem; če ne, mi bo vse zarjavelo. Pišem in pisal bom, pa čeprav le za v predal. Nekega dne mi bo še vse prav prišlo; mogoče še prej, kot pa si mislim... Kar se pa veselja in sposobnosti tiče, pa menda nista v pravem razmerju; veselja je več...

Naj Vam povem, da si želim, da bi mi vsi skupaj sedeli za debelo leseno mizo, tam v kotu križ, skozi okno pa gledali lepo spomladansko slovensko pokrajino, obsijano s toplim soncem, s svobodnim soncem. Na mizi debele rezine domačega kruha, steklenica „ta boljše“ kapljice... in vsi bi bili skupaj pod isto streho, nikomur ne bi bilo treba s trebuhom za kruhom v svet, za vse bi bilo doma dovolj svobode, dovolj kruha, dovolj toplote... Si želim preveč? In da bi naši grobovi ne bi bili posejani po vsem svetu, ali kar je še bolj žalostno, zravnani in zabetonirani. Pa še veliko takih želja imam...

...Dogodki v Sloveniji se nizajo s tako naglico, da jim še sam komaj sledim.

Pričelo se je z „Novo revijo“. V št. 57 —, ki je sicer sploh ni dobiti; še naročniki je niso prejeli — je bilo nekaj člankov, ki so oblastnike silno vzburili. Uradni tisk je bil prepoln napadov na NR, češ da so omenjeni članki zlonamerni glede AVNOJ-a in partizanščine, da pomenijo odkrit napad na sistem, na samoupravljanje itd. ...Kar penili so se od jeze.

..Ko je bila ta gonja na višku, je že izbruhnila nova afera. Skupina oblikovalcev, imenovana „Novi kolektivizem“, je izdelala plakat za tkim. „Dan mladosti“, kot so Brozov rojstni dan krstili. Plakat je šel skozi več partijskih komisij, tudi belgrajske, in dobil zeleno luč. Ko pa je že bil v tisku, je neki Srbin ugotovil, da je to Kleinov plakat iz l. 1936, ki pred-

stavlja „Tretji Reich — alegorija mladosti“; mišičast mladenič z baklo v roki in z nacionalsocialističnimi simboli... No, ti fantje so na novi verziji plakata orla zamenjali z golobom, kljukasti križ z jugovinskim grbom, v ozadju pa je namesto staronemške plapolala jugovinska „fana“ z zvezdo. Da so predvsem južnjaški (pri nas pravimo: bizantinski) časopisi na to provokacijo pobesneli, da prav psihopatsko reagirali, si seveda lahko mislite. Da se je pa večina ljudstva pri nas prav krepko režala, mi pa tudi ni treba posebej poudarjati.

No, pa še ni bilo konca afer. Iz društva slovenskih književnikov je izstopil Jože Vidmar. In zakaj? Ker ga je Dimitrij Rupel (eden izmed urednikov Nove revije) imenoval denuncianta, ki da je svojčas Kocbeka denunciral partiji. Častno sodišče društva pa Vidmarju ni hotelo dati zadoščenja in izjavilo, da se ga vsa stvar nič ne tiče; nakar je stari drekač Vidmar izstopil... Ampak slovenska literatura si bo od tega „udarca“ opomogla. En partijski podrednik manj... Kocbek pa je tako že pred 40 leti svojo vlogo „koristnega tepca“ odigral — več ali manj klavrno...

Prilagam Vam tudi nekaj izrezkov iz uradnega časopisja. Tako lahko tudi sami vidite, da jim je še Bog iz Prešernove „Zdravice“ napoti, tej naši preljubi „južni brači“. Nova slovenska generacija pa se jih je pričela z vsemi štirimi otepati.

Pa še o božični poslanici: Po Sloveniji trdijo, da je sicer zares Smole (šef slovenske vlade) dovolil govoriti nadškofu šuštarju po radiu in TV, da pa utegne biti kmalu drugače; da bo v bodoče Smole moral nadškofa prositi za tako dovoljenje...

Prejmite prav lepe pozdrave. Želim Vam vsem skupaj vesele velikonočne praznike in obilo pirhov.

Vaš

Dane

I. Korošec ml.

Daleč tam je Slovenija moja

Daleč tam je Slovenija moja
zemlja draga, šumečih gozdov,
jezer, polj in gorá zasneženih
daleč tam je osamljen moj krov.

Daleč tam je Slovenija moja.
Dedov mojih, očetov je dom,
tam je zibel, ki je čakala náme,
daljna Pampa zibala me je.

Daleč tam si Slovenija moja.
Dolga pot je do tvojih gorá
v srcu nosim čez Pampo te širno,
zadnji za-te utrip bo srca!

DAROVALI SO

Od 1. 3. 1987 do 15. 5. 1987

TISKOVNI SKLAD TABOR:

ROŽMANOV DOM:

	Austral - A
DSPB Tabor, Argentina ...	18.—
Šerko Dani	13.—
Bečaj Vili	5.—
Tomazin Francka	4.—
Erjavec Ida	4.—
Tomazin Franc	8.—
Filipič Marjan	15.—
Lavrenčič Ljerkica	8.—
Benedičič Miha	5.—
Dobiček pri kosilu v Rožmanovem domu 5. 4. 1987	961.04
Dr. Alojzij Stare — cerkvena nabirka v Rožmanovem domu	73.50
Ob obletnici mamine smrti:	
Dr. Jože Est	10.—
V spomin na moža in očeta:	
Šproc Berta — družina	45.—
V spomin na pok. Lojzeta Dolinarja in Franceta Šturma:	
Lipušček Silvo	10.—
V spomin na pok. Mihaele Uršič:	
Repar Jože	30.—
Jenko Janez	10.—
V spomin na pok. J. Praznika ml.:	
Kožar Janez	10.—
V spomin na pok. Janeza Ozimka:	
Starič Janez	10.—
V spomin na pok. Martino Lah:	
Jenko Janez	10.—
V spomin na pok. Jankota Jeralo:	
Žerovnik Jože	10.—
(v dol.)	
Jakše — Windsor	50.—
Markošek Franc	10.—
V spomin na pok. M. Javornika in L. Klakočara:	
Globočnik Martin	10.—

Austral - A

Skubic Anton	5.—
Vester Franc	3.50
Hribar Marjan	5.—
Malovrh Helena	10.—
N. N., San Justo	8.—
Vez. Tabor (6) Argentina ..	150.—
Šproc Berta	13.—
N. N., Capital	3.—
N. N., Argentina	12.—
Puhek Ivanka	3.—
Erjavec Ida	8.—
V spomin na pok. prijatelje:	
Dr. Igorja Czernya in dr. Alfonza Capudra:	
Dr. Est Jože	10.—

(v dol.)

Vez. Tabor (5) DSPB Tabor	
Cleveland	125.—
Menin Milan	3.—
Škrjanc Franc	3.—
N. N.	3.—
N. N.	3.—
N. N.	10.—
Dolinar Milan	8.—
Koritnik Tone	8.—
Zupančič Hinko	8.—
Longar Albin	8.—
Dr. Kociper — St. Pleško ..	20.—
Vez. Tabor Nemčija	21.83
Škrl Franc	8.—
Pleško Stane	2.—
V spomin na pok. M. Matkoviča:	
Zajec Milan	10.—
V spomin na pok. V. Zakrajška:	
Zajec Milan	10.—

SOCIALNI SKLAD TABOR:

Austral - A

V spomin na pok. prijatelje:	
Dr. Marjana Ermana in dr. Alfreda	

Fischingerja člani sod odseka org.	Resnik Rudi	8.—
štaba slov. domobranstva:	Lamovšek Stane	8.—
Dr. Est Jože	Zakrajšek Ivan	8.—
10.—	Kastelic Jože, 38 Altham ...	8.—
(v dol.)	Vrečar Viktor	8.—
Koritnik Tone	Kreže Franc	8.—
Gregorič Lojze	Blatnik Albin	6.—
Meglič Ignac	Kastelic Jože B.	6.—
N. N., Kanada	Štih Anton	5.—
500.—	Tomšič Franc	3.—
Kus Rudi	Lesar Anton - Guelph	4.—
10.—	Za spomenik v Glinjah na Koroškem	
Pavlin Peter	Urbanc Peter in Mihelič Miro	70.—
Krnc Janecz	Za bodoči domobranski spomenik v	
10.—	Sloveniji:	
Berkopec Stane	Urbanc Peter in Mihelič Miro	50.—
8.—		
Ferkul Edi		
8.—		
Novak Marjan		
8.—		

V S E B I N A

El ministro y las masacres — 97; The minister and the massacres (Tone Brulc) — 99; Janez Pavel II. v Argentini (Nace Frančič) — 108; „Naša Micka ima tud' besedo“! (F. Slak) — 109; Odgovor Jeruc Dimitriju! (Ivan Boh) — 114; Blood on british hands (Barbara Amiel) — 116; Britanci imajo krvave roke — 119; Resnici na ljubo (F. Erpič) — 122; Partizanska generacija — 124; NAŠI MOŽJE — 12; Vetrinje — nauk za bodočnost (T. Šušteršič) — 127; Spominu Lojzeta Bratuža (N. F.) — 128; PREJELI SMO — 129; Lastovki (B. Rebozov) — 130; Četniški „vdor“ v žiri (R. S.) — 131; IZ DRUŠTEV — 141; NAŠI MRTVI — 141; IZ PISEM — 142; Daleč tam je Slovenija moja (I. Korošec ml.) — 144; DAROVALI SO — III.

Correo Argentino Sucursal J. L. Suárez (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 8133
	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 2619